

מכון זיבובינסקי
סימול ת"ק-22

457

119633

קנייה, רפואה 3 בי

Rectangular area with a dashed border and three horizontal lines inside.

Three horizontal lines for additional text.

קניג (ישי) רפאל-צבי

המפקד ישי

בן אברהם-אריה ודבורה

נולד כ"ב באייר תרפ"ד (26.5.1924)

נפל בח' בתשרי תש"ט (11.10.1948)

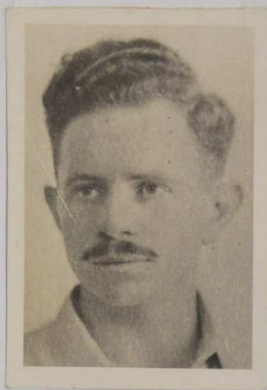
נטמן בירושלים

במסע-סיוור בדרך ההרים לרמת-רזיאל, ליד דיר עמר, נתהפכה מכוניתו וצבי נספה. בדיר עמר, הוקם גל-עד לזכרו.

צבי נולד בלודג' שבפולין, ובן עשר הצטרף לבית"ר. בשנת 1936 עלה ארצה עם הוריו. גילה פעילות רבה בבית"ר, ובשנת 1939 הצטרף לאצ"ל. בראשית שנת 1942 התנדב לחיל ההנדסה המלכותי הבריטי, בימי הופשתו מן הצבא נשלח לקורס סגנים, סיימו בהצטיינות, וכינויו מעתה — ישי. בעודו משרת בצבא הבריטי, הריחו משתתף בפעולות קרביות של אצ"ל — בהתקפת שדה-התעופה בלוד, בהחרמות נשק בצריפין ובהתקפה על משטרת רמת-גן (יחד עם דב גרונר); בפעולה זו נפצע ברגלו וידו ולא יכול היה לחזור ליחידתו, ומייגור יהודי העיד עליו שחלה לחודש ימים. בהתקפת אצ"ל על רכבת הנפט, קיבל ישי את הפיקוד לידיה, והצלחת הפעולה מעלה אותו לדרגת ראש-קבוצה.

עם שחרורו הוענקה לו מטעם הצבא הבריטי טיפנדיה להשתלמות חקלאית באוניברסיטת טכסאס — אך באותו זמן נאסר בדרכו מן הכותל המערבי (בערב יו"כ) ונשלח ללטרון. במחנה המעצר נבחר ל"ספרוויזור". השתתף בהפירת המנהרה — אך לפני שזו הושלמה, שוחרר. הימים ימי התקפות הערבים, וישי מוותר על הסטיפנדיה, ועובר לפתח-תקוה לתפקידי פיקוד אחרניים: השתתף בחדירות לרמלה, קאקון וקלקיליה, בפשיטות על מארבי הערבים, בפעולות התקפה על מחנות הצבא הבריטי בבאר-יעקב ובפרדס-חנה ובהחרמת מכוניות. ביום כ"ה בניסן תש"ח (4.5.48) הוא כובש את יהודיה בסערה, וביום כ"א באייר תש"ח (30.5.48) הוא יוצא לכיבוש ראש-העין וכובש את מבצר אנטיפטרוס. משבר נפשי קשה עובר עליו בימי "אלטלנה", אשר על פריקת נשקה היתה ממונה פלוגתו. הוא מחליט לעלות לירושלימה, ובתכנית-הערמה הוא מצליח להעביר בדרך בורמה, על אף פיקוחם של משמרות פלמ"ח, כמה מכוניות נשק להגנת העיר. בירושלים קיבל ישי את הפיקוד על פלוגה 2. השתתף עם פלוגתו בכיבוש מלחה, ובהתקפה האחרונה על שער החדש של ירושלים העתיקה.

עם פרוק אצ"ל התגייס לצבא ישראל, אם כי פטור היה מגיוס מטעמי בריאות. בצבא נתמנה ישי למפקד פלוגה, ואח"כ הועלה לדרגת סרן. בתום הקרבות החליט לצאת עם יחידת אצ"ל להתישבות ברמת-רזיאל. נתמנה מאז' הרי יהודה ובתפקידו זה נספה בתאונה. הניח אשה.

22/קח

אח/רל

דב-סמל ישי (אבי קניג)

לא כקרב, לא בהסתערו על אחד ממבצרי האויב הבריטי, אף לא במסע כבוש כפרים או משלטים של האויב הערבי - ככה במסע סיור באחד מהדרכים העקלקלות של הרי יהודה בוחק פתיל חייו.

בפרשת חייו הקצרים של ישי, אשר כוללים טך הכל עשרים וחברע שנות חייו, גלומה שדרשה מאורעות עשיריים של אציר עברי מהקדיש את מיטב שנותיו למלחמה השתרור.

ההצטרות לרעיון הצבאיות שטפתה על ידי הנועה הנוער הבריטית מחייבת את הנוער אבי להספה אל כיתור שבה הוא סופג את התבוך הרוחני והגופני וממנה עוכר הוא בעבור זמן קצר לשורות האירגון. בתקופת המלחמה העולמית כהגייס הוא לבבא, אולם גם משש משרה הוא את המעמד. עם סיום המלחמה מחייב אבי כפני מפקדו באירגון ומפאיד בו לשחפו בפעולות הקרביות וההזדמנות בנות. ישי נשלה לפעולות קרב ואכן מחיל הוא להתכלס בכשרונו הצבאי.

היה זה בתקופת הנועה המרי כשהמעמד קבל על עצמו את ההתקפה על שדות התעופה הבריטיים. כערב אחד הותקפו רוב שדות התעופה הבריטיים ע"י המעמד והלחי. היה זה אחד המכאעים הקשים והנועזים ביותר. בהתקפות אלו הושמדו כמה עשרות אירונים והנוק באמד כקרב למיליון לתי. המהלומה היתה חזקה וכל העתונות העולמית לא פסקה מלכתוב על נושא זה. בפעט הראשונה כחולדות מלחמת השתרור קרה שרדיו מוסקבה, שעד אז היה מוסר אך ורק עובדות יבשות על הפעולות בארץ, הקדיש שדור מיוחד למדו בארץ-ישראל ולחננועות המתחרת. פעולות ההתקפה על שדות התעופה הבריטיים והשמדת מספר רב של אירונים בשנת 1946 שמשו לאחת מנקודות המפנה של רוטיה ביחסיה לבעיה הארצישראלית, כי מנקודת מכטס של הרוטים היה חשוב בראש וראשונה לדעת כאיזו מדה יוכלו הכחות המחתרתיים בארץ לערער את הבטחון האסטרטגי של הבריטים בארץ, והשמדת האירונים בשדות התעופה הוכיחה להם בעליל כי לא יתכן כסתון צבאי בריטי בארץ.

הוצאה שניה חשובה מההתקפה על שדות התעופה היתה שהבריטים אשר באותה תקופה החלו לעבוד את החכנית האסטרטגית לתגובה האימפריה הבריטית החלו להסיל ספק באם ארץ-ישראל תהיה נקודה כפוחה כפי שהייתה עד אז - ולא במעט השפע הגברל מונטגומרי אשר עליו הוסל התפקיד לעבוד החכנית - מההתקפות על שדות התעופה, ומי יודע אם אין ההחלטה הבריטית לפנוי הארץ החלה לבצבך בקדקדיהם של הבריטים לאחר ההתקפות אלו. האמרה של בפוליון: "עם כדונים אפשר לעשות הכל רק לא לשבת עליהם" חפשה את הכותרה הראשית של אחד מחשובי העתונות

הצדפתיים לאחר ההתקפה על האוירונים. שמוח מפקדי ומשתתפי פעולות ההתקפה לא היו ידועים, אולם עתה נתן להגלות שאחד מהמשתתפים הראשיים בפעולות אלו היה מפקד ישי.

מי אינו זוכר את ההתקפה על החנה המספרה ברמת-גן כי בה נפל בשבי דב גרונר ובה נהרגו שני מפקדים כינייהם אחד מסוכי הכרניסטיה והמזריכים של הארגון - סמל אהוד - התקפה אשר שאר זכורה לבצח. מפקד המנאע על משטרה דמה גן היה דב-סמל גר. מטרה הפעולה הייתה כפולה: א. להחריט ברזל, ב. לפוצצה. המטרה הוסבה רק בחלקה הראשון. היא לא הוסבה בחלקה השני בגלל האלתוסאי שהזעיק עזרה לפני שהספיקו להשתלט עליה. בפעולה זו נמצאו החת מסד אט כל משתתפיה ולא ניק זאת בלבד. חברי הארגון ידעו עד כמה יקר הוא הכניזל ומה רב היה הסדונו ולכן לא נסוגו מהיריות השוטפות שבירו עליהם ומאזעים שוחתי דם העבירו את הכניזל היקר ממחטף המספרה והטעינוט על המכונית שחכתה להם מהעבר השני. קרוב לעשרים איש נפצעו בהתקפה זו וכיניהם מפקד ישי אשר הוכיח את כשרונו הקרבי ואומץ יוחו בשלטו על אנשיו במצבים הקשים ביותר. גונדר גרעון, מפקד הפעולות הקרביות של המעמד, הופיע בשמחה בקרב המפקדים והודיע שבפעולת רמת-גן נתגלה בוכב חדש. הכוכב החדש היה ישי או כפי שקראוהו אז בחבה "הג'ינג'י". ואכן לא טעה גידי בתגליתו זו. ישי מתחיל להשתתף בפעולות קטנות ושיורשות אומץ וקור-רוח. יהיו אלה פעולות חדירה ללוע הצבא הבריטי בסרפנד או תכלות במסלות הכניזל המשתקוה את ההכרות הרכבות של הצבאות הבריטים כמזרח התיכון.

באותה תקופה החלה פרשה חדשה בחיי ישי. שמו הגיע לכולסת והוא נאלץ היה להסתתר. המספרה החלה לחפשו וכמרן. ישי יורד ירושלימה כי חפצו עד להיות בעיר הקודש ביום הכפורים. היה זה ביום כפור חש"ז כרדתו לרחבת הכותל להאזין לקול תקיעת השופר המסורתית שאחד מחברי המעמד היה צריך לחקוע ליד הכותל - עצרו קלגט בריטי ואסרו.

בלטרון בלה ישי קרוב לארבעה-עשר חדש. למן הרגע הראשון להופעתו בלטרון החל לרקום תכניות לכריחה. במנהרה בת מאה מסר שירכה עמדו לברוח מאוח עצורים היה לישי חלק דב. כידוע נתגלתה מנהרה זו יום לפני מועד הכריחה, על ידי מלשין שהכנס במחכוון על ידי הכולסת ללטרון. למזלו של ישי משחררה אותו הכולסת בתנאי שיתחייב במעצר בית.

החלטת ה-29 בנובמבר מוצאת את חלק גדול מהישוב בלתי
מוכן למלחמה. ישי בכורש נסיונו הצבאי מכין את הנוער ומדריכו
להפקידי קרב. בעמדות המסוכנות של ימין משה פאג'י בירושלים
עומדים הכן חניכיו של ישי וברגעים הקשים של ירושלים המותקפת
מוכיחים הם את יעילותם. באותם הימים מקבל ישי פקודה לעבור
לפתח-הקנה כדי לבסס את החוק, הוא חיל הקרב של המעמד. ואכן
בבוא העת משהתף ישי בראש פלוגתו בכבוש יפו. פלוגתו מראה
בפלאות באומץ לבם של חייליה וכבוש לחימתם. מיפו עובר ישי
עם אנשיו לרמלה ובאן בפצע הוא בפעם השנייה. אולם לישי אין
סבלנות ובטרם נגלד פצעו חוזר הוא לפתח-הקנה כדי לבצע את
פעולה כבוש יהודיה, זה הכפר הפרוע ששמש ראש גשר להחקפות על
פתח-הקנה. לא רבים הם היודעים שיהודיה בפלה חזרה כימים
הראשונים של ההפוגה הראשונה בגלל חוסר משלוח עזרה ע"י ההגנה
למרוח שהכסתה העזרה ע"י האחראים.

פעולת כבוש שניה, יזומה ע"י ישי הייתה ראש-העין. בכוחות
קטנים^{מקומיים וזעירים} גרש הוא את העיראקים והשתלט על המקום. ההפוגה הראשונה
כתבה את האפשרות לסכס מה אפשרי היה לעשות לו היה לנו מספיק
בשק וכל אחד מאלה שהכירו את המצב הצבאי לאמיתו, כיחוד אלה
שראו את האוייב וכבוש לחימתו, נקפס לבט לנזכח העובדיא שלו
בשק היה בידינו על הירדן לבסס היינו. ואם לא דאגו אלה
שהמליונים היו בידיהם, אלה שזעקו השכח והערב שיש לסמוך עליהם,
שהם דואגים לבטחון הישוב, הרי הסיל על עצמו המעמד את החפקיד
של הבאת הנשק, זה האויר לבשימה, כדי לספק אויר זה לכל הכוחות
הלוחמים. מה רבה הייתה השמחה ומה פועם היה הלב, לבת של המשפחה
הלוחמת לטמע הידיעה שאגיה בשק עם לוחמים עומדת להגיע. ישי
עם מספר מאנשיו נוסע אל חומה של ארצנו כדי לקבל חלק מהמטען
היקר. זה המטען שבה חסר היה בעבר כשצריך היה להלחם בסטנים
העגובים העלובים. מי יודע מה היו מחשבותיו של ישי באותם הרגעים
בנסעו על מכוניתו לעבר כפר ויתקין. מי יודע איזה תכניות כבוש
בצבאו בפרחו. מראש העין הלאה מזרחה, יהדף האויב, יסוג הוא
באלפיו, יכבשו הריו וכפריו עד הירדן והלאה מזה. אכן הנשק
שאליו כה פללנו ינתן בידינו ובעוד שעות מספר בלבד. אולם לא
ידע ישי שבמחנותיהם הצרים של אחרים מתקמנה מחשבות טמאות בשעה
שבמחו מתקמנה מחשבות קדושות. רק שעות מספר שגה ישי בהשגה
דמיונותיו. אלטלנה, זו היא החלומות של הנוער אשר ידע מה השגבו

בעבר הודוח לברזל ומה עלולים אנו עוד להשיג בכרזל שהנו
אמצעי לרעיון כנה ואודק. אבל אלטלנה הברוכה השכה לאחת
הפרשות הסרגיות של מלחמת השחרור, וחלומותיו של הנוער
הכמה כחלומותיו של ישי, הופרכו עם הפעלה החזקה הקדושה.
ישי מלא האכזבה יודע כי עדיין לא נגמר הוא התפקיד ולמרות
האכזבה המרה, למרות שקרה מה שקרה בכפר ויהקין ולאחר-כך
בחוף ימה של הל-אביב, יודד הוא ירושלימה, כי עדיין עיר
דוד כמצור והעיר העתיקה בידי אויב.

ההפוגה בפסקת. מדרומה של ירושלים מאיים הכפר טלחה.
זה הכפר המשמש מקור הצלפות ונקודת סכנה לירושלים. על ישי
ביחד עם מספר מצומצם של חסידים מוטל התפקיד לעבד את התכנית
לכבוש מלחה. התכנית מוגשת ומאושרת. הצו נתון: יש לכבוש את
מלחה! החיילים האמיצים של המעמד דובקיה אל עמדות האויב
ומשלט אתר משלט בנבט ומלחה גומלת וכפרי בשל נופל לאחריה
עין כרם. שבעה-עשר קרבנות יקרים משלם האצ"ל במחיר כבוש
זה.

מיד לאחר כבוש מלחה מודעת הקריאה מלבויהם האמיצים
של חיילי המעמד שאן זה עתה הוקז דם חבריהם היקרים: "לעיר
העתיקה". גל של החלהבות אוהזת אותם. מתחילים דיונים עם
דוד שלתיאל, המפ'ז של ירושלים לצבא ההגנה, מעבדים את התכנית
והאישור נתון. וגם כאן משתתף ישי עם חייליו שהספיקו להתקשר
אליו ולאחר. כי אכן ידע ישי גם את מלאכת הדבור והנאות.
ובנאות קצר מלהיב ישי את חייליו למבצע ההיסטורי. ההתקפה
על העיר העתיקה מתחלה. ישי עם קבוצת חסידים וחיילים במקורם
של גידי וחיים סוים מתחילים להתפרץ לעבר החומות. חומר הבמץ
מוטל. התפוצצות והבקיע בחומה נוצר. בהתפרצות של שמחה חודרים
החיילים הראשונים פנימה. האויב נסוג כראונו את אומץ הלב
האגדי. וצעד אחרי צעד נכבשים חיילי אצ"ל פנימה לעיר העתיקה.
לרגע נדמה שבנה עם הדבר והיה למציאות, עיר דוד כולה תהיה
בידינו והחלום בר-קיימה יהיה. אך כפי הנראה הוטל על ירושלים
החדשה על מאה אלף תושביה להמצוא תחת טיוט הצלחותיהם של מספר
אלפים תושבי העיר העתיקה כשט של-אביב היתה בחובה בשעתה
לחסזה של יפו העלובה. בגלל אותה הפוגה המכארת את חייו
והמטכנת את רכוזותנו הצעירה המשימה לא הושגה, אולם זכת ישי
להיות בין פורצי העיר העתיקה.

ההפגזה הרשמית החלה, אולם כאופן בלתי רשמי לא הפסיק האויב מלנסות לבצע כבוש משלמים. ועל ישי הוטל החפז לקדם באחת מהגזרות הקשות ביותר בתחום ירושלים, זוהי גזרת הר-ציון. לא פעם נסה האויב לפרוץ לעבר העמדות, אולם תודות לפקודת האמין של המפקדים בגזרה זו - וכיניהם ישי - לא הצליח האויב לפרוץ קדימה ותהיה זו הפרצה הקלה ביותר.

האולטימטום לאצ"ל, אשר נתן תוך כדי המשא ומתן עם הממשלה הזמנית, הפסיק את קיומו המסגורתי של המעמד. הייליו נצטרפו לבוא ההגנה בכאן עבוד, כי לא ליהט כזה קרו הלווחים האמינים. אולם בלחם האידיאלי של איש המעמד המשיכו וממשיכים היילי הארגון לתרום את תרומתם בתוך צבא ההגנה בירושלים, כשם שעושים זאת כל אלה היילי הארגון לשעבר כשאר חלקי הארץ.

בתקופת המעבר הומיע ישי במני הממונים עליו דברשה אחת בפיו: "הסילו עלי חפז, אולם חפז שאהיה בו עצמאי ושאוכל להפקיל בו את יזמתי אני". והממונים עליו ששמו הגיע גם לאזניהם לא הסמו מלהטיל עליו את אחד החפזים האחראיים ביותר בהרי יהודה. בוסף על חפז זה אריך היה ישי לעמוד בראש פלוגת המתישבים בהרי יהודה העולים בימים אלה על אימתם ואשר בקודתם חשא את השם רמת-רזיאל.

הוך כדי סיורו בהרי יהודה, בנסעו על ג'יפ קרה המקרה. הג'יפ התהפך והתגולל כמורד החלול, נהגו נפצע קשה וישי נפח נשמתו במקום.

ישי הובל לקבורות בעבב יום הכפורים תש"ס. לפני הארון צעדו זוג בנות מבני-אצ"ל ויחידה חיילים מפלוגתו. אחרי הארון צעדו אשתו האמיצה המפקדת זאבה (מינה כהן) והאב השכול שאבד את בנו-יחידו, ולאחריהם קציני מטה אצ"ל לשעבר בירושלים ומפקד גדודו. אולם לא אלה בלבד היו מלחיו של ישי אלי מנוחות. לזוהו פאגם-הת אלפי לוחמי המחוזות, לזוהו מאות החיילים שהכירוהו ולחמו אגם אתו שכם אלי שכם, לזוהו רבבות אזרחים סחט ששמעו הגיע לאזניהם. בערב יום הכפורים תש"ס הוביל עם ישראל לקבורות את אחד מטובי לוחמיו שלחמו לשחרור המולדת.

המשפחה הלווחת זכור הזכור את רג-סמל ישי, כשם שזכור הזכור את עשרות ומאות בני משפחתה שנחננו את חייהם לשחרור המולדת. המשפחה הלווחת חדג שהחיילים והמפקדים האמינים שנפלו במלחמת השחרור, האלמונים שהוכלו כלילה בלאט אלי קבר והבלתי אלמונים -

כולט יחד, שמש וזכרם ישאר תקוק על לבותיהם של המוני העם
העברי. המשפחה הלוחמת הדאג שכל נער עברי ותלמיד עברי
ידע בעל פה את שמותיהם של גבורי המחרת, אלה הגבורים שהיו
בודדים וברדפים מכיה ומכחוצ למען לחמם לרעיון העצמאות
העברית. המשפחה הלוחמת הדאג שכל מקום פומבי יחננו
תמונותיהם של גבורי ישראל ואנצדטאות כבוד יוקמו לכבודם
למען ידע העם דיכיר את לוחמיו ומשחרריו.

צבי קניג (המפקד ישי')

צבי קניג נולד ביום

ב

ולאמו.

לאביו

בצעירותו נסתמח לכי"ר ושם הוא סופג את החינוך הרוחני והגופני. ממנה הוא עובר כעבור זמן קצר לשורות הארגון הצבאי הלאומי. בתקופת המלחמה העולמית הוא מתגייס לצבא הבריטי, אולם גם שם המשיך לשרת את הארגון הצבאי הלאומי. עם סיום המלחמה התייצב צבי לפני מפקדו בארגון והפציר בו לשתמו בפעולות הקרביות. צבי נשלח לפעולות קרב והוא התחיל להתבלט בכשרונו הצבאי.

צבי היה אחד המשתתפים הראשיים בהחקפה על שדות התעופה הבריטיים, אשר בה הושמדו כמה עשרות אוירונים והנזק נאמד בקרוב למיליון לירות. מהלומה זו היתה חזקה והעתונות העולמית לא פסקה לכתוב עליה. צבי השתתף גם בפעולת ההחקפה על משדת רמת-גן, במטרה לרכוש נשק, אשר בה נפל בשבי דב גרונר. בפעולה זו נמצעו כעשרים איש וכיניהם צבי. הוא השתתף גם בפעולות קרב רבות אחרות.

באותה תקופה החלה פרשה חדשה בחיי צבי. שמו הגיע לבולשת והוא נאלץ להסתתר. הבולשת החלה לתפשו במרץ. הוא עלה ירושלימה כי התצו היה עז להיות בעיר הקודש ביום הכפורים. היה זה ביום הכפור השני. בדרתו לרחבת הכותל להאזין לקול תקיעת השופר המסורתית - עצרו קלנס בריטי ואסרו. בלטרון כילה צבי קרוב לארבעה עשר חודש. מן הרגע הראשון להופעתו בלטרון החל לרקום תכניות בריחה. במנהרה בת מאה מטר שדרכה עמדו לברוח מאות עצורים היה לצבי חלק רב. מנהרה זו נתגלתה יום לפני מועד הבריחה, על ידי מלשין שהוכנס במתכוון על ידי הבולשת ללטרון. למולו של צבי משחררת אותו הבולשת בתנאי שיחייב כמעצר בית.

החלטת ה"פ" בנבמבר מוצאת חלק גדול מהישוב בלתי מזוכן למלחמה. צבי ככושר נסיונו הצבאי מכין את הנזער ומדריכו לתפקידי קרב. בעמדות המסוכנות של "ימין משה" ו"פאג" בירושלים עומדים הכן חניכיו של צבי וברגעים הקשים של ירושלים מסוחרקת מוכיחים הם את יעילותם. באותם הימים מקבל צבי מקודה לעבור למחתרתה כדי לבסס שם את חטיבת הקרב של האצ"ל. בבוא העת משתתף צבי בראש פלוגתו בכבוש יפו. מיפו עוזר צבי עם אנשיו

לרמלה וכאן נמצע הוא בפעם השניה. אולם לצבי אין סבלנות, ובמרים נולד פצעו חוזר הוא לפתח-הקנה, כדי לבצע את פעולת כבוש יהודיה, זה הכפר המזרע ששימש ראש נשר להתקפות על פתח-הקנה. אחר-כך משתתף צבי בכבוש ראש-העיין.

עם חום ההפוגה השניה הוטל על צבי ועל כמה מפקדים אחרים לעבד את החכנית לכבוש מלחה, החכנית מונשה, מתאשרת - וניתן הצו: לכבוש את מלחהו החיילים האמיצים של הארגון וזנקים אל עמדות האויב וכובשים משלם אחרי משלם עד שמלחה נופלת, וכפרי כשל נופלת לאחריה גם עין-כרם. שבעה עשר קרבנות יקרים משלם הארגון הצנאי הלאומי במחיר כבוש זה.

אחרי שנפסק קיומה של חטיבת האצ"ל בירושלים ואנשיה ההגייסו לצבא, הופיע צבי בפני הממונים עליו ונקשה אהה כפיו: "הטילו עלי תפקיד ואוכל לטפל בהם להפעיל בן את יומתי אני". והממונים עליו ששמו הגיע גם לאזניהם לא הססו מלהטיל עליו את אחד התפקידים האחראיים ביותר. הוך כדי סיורו, כנסעו על ג'יפ ארעה האונה, הג'יפ התהפך והתנלגל במורד ההלול, נהגו נמצע קשה וצבי הוציא את נשכחו במקום. צבי הוכל לקבורות בערב יום הכפורים חש"ם.

כל בני המשפחה הלוחמת

14.10.48

עומדים דום על קברו של אחיהם

רב סמל ישי

אחד מטובי המפקדים הצעירים
בישראל. איש הקרב וההקרבה. כובש
יהודיה. פורץ לעיר העתיקה. סמל
המסירות והנאמנות

זכרו חיה לעד בלב אחיו

חודת
14.10.1948

נדהמים ונדוכאים אנו עומדים דום על קברו הרענן של מפקדנו
האהוב והיקר

17.10.48

צבי ישי [קניג] ז"ל

שנפל בעת מלחי תפקידו באזורי ההתישבות הצבאית בהרי ירושלים
גרעין המתישבים הירושלמי
„דוד רזיאל“

הצטרף
17.10.1948

למשפחת קניג

ולכל האחים הלוחמים!
אתכם אנו באבל על מותו של

22.10.48

צבי ישי

חבריו למעצר
מ„חוף מבטחים“ בלטרון

חודת
22.10.1948

למשפחת קניג וכהן

כוס תנחומים על מות
צבי ומפקד ישי הי"ד

24.10.48

משפחת הורביץ, ירושלים

חודת
24.10.1948

אנו עומדים דום לזכר אחינו

המפקד צבי ישי [קניג]

שנפל בעת מלחי תפקידו בהרי יהודה ביום ב' ח' תשרי תשי"ט
תהלת נצח לגבורי האומה הנותנים את נפשם למען גאולת העם
וזרות המולדת.

תנועת החרות
ירושלים

לתינה

אחך באבלך הכבד בהלכת ממך

ישי

יצחק אבינועם

ירושלים

חוקם, שלהבת המרד' לזכר חללי אצ"ל

דברי הספד נרגשים בזמן הסרת הלוט ממצבת המפקד ישי ז'ל.

בערב יום הכיפור, בשעה 10 בבוקר, התאספו כ-50 מהבריו של המפקד ישי ז'ל והורו ורעו, לזר קברו בבית הקברות בשכונת באר ירושלים. ליד הקבר הסתערו הרב ר' אריה לוי, ד"ר יוסף רבינוב וציר הכנסת יעקב מרדור. מבין הקברות יצאו המשתתפים בשתי מכוניות ליריאתא, במקום שהמפקד ישי נפל בעת מילוי חפצו. במקום זה חוקם לזכרו גליעד מאבן ירושלמית. על המצבה חקוק שמל הארגון הצבאי הלאומי, שמו של המפקד ישי (קניג) ותאריך נפילתו.

אביו של המפקד ישי, מר קניג הסייר את הלוט מהמצבה.

ציר הכנסת מר יעקב מרדור הספיד במלים נרגשות ואמר בין השאר: "מפ"קד ישי! באשכנז היה לשנות את פני ההיסטוריה של ירושלים, אלמלא קבלת את הפקודה לסגת מהעיר העתיקה, אחרי שפרצת לחובה בראש אנשיו. במקום זה נקים 'שלהבת המרד' ישי"

חרות
4.10.1949

גיליון מספר 929

זכרון לנופלים

צבי קניג הי"ד

(שלש שנים להספתו).

שעה שנודעה — באמצע אוקטובר 1947 — מאות כלואי לטרון, ארצות הברית, אף זאת: "לטרון כלימפץ הוא בידו האנגלים לנפץ אותנו. אבל לטרון זו הנפץ אותם עצמם". האמת היא בואת גם לפני שהובאת שמה, אבל אמונה זו נתחוקה בי מי אף לאחר ש"ישבתי שם, בלטרון כמה שבועות בתוך חדר ריגון בחירותים. הבחורים האלה הם נשעני בי את האמונה, ישיפה כחם לביאי לנו את מלאהגאולה כי ראיתים כראות גבורים לשוודי לשהחיים בעלי אופי וחוש שררה, היועים את רצונם ומכירים את הדרך לכן בה, מבלי נסות ימנה או שמאלה, בלי חת, על אף התחלחלותם שברך, הבחורים האלה הח"זירו לי את האמונה בעם כולו, הם הראו לי דעה, שגצה ישראל לא אבד ומקור-הצ"עירות הנצחית של עמנו לא יבש. הם העלו על צבי את דברי היגריך הינה: "היהודים קרועים מאותו החומר, ממנו נקראים הא"ל... לים".

אריסטו בא וחילק את המין האנושי לש"נים: לשליטים ונשליטים, מנהיגים ונהוגים. הישיבה בלטרון הראתה לי בעליל: ראויים אנו לשלטון, ולא לעולם נהיה נשליטים ונהר"גים ביד אחרים. ואחד מבחוריהם הבחורים שבאותו מחנה, ג'ונאמיניאנטי, מן המובחקים ביותר בנוע"היבוסניאקאי הוא צבי קניג, שדמותו לא תחמה מלבי הנהגים שעה על לא ישישש צ"ימית.

הוא נספה צעיר, בן עשרים וארבע בלכתו מאתנו. אבל, נזמה, לא מת. הוא מאוהב ה"לוחמים והחולמים שדמותם — ג'ונם חנ"ב, דומה עליונה, שהנוער שלנו ישמרנה ב"לבי ויחאמץ להקחה וללכת בעקבותיה. צבי קניג, הוא הקונה וללכת בעקבותיה. היה ואיש-הכבוד, ועל כן — כבוד לזכרו. זה למלכות בחרגו וליגון בחרגו. מלכות בלי צבי קניג ובליל הבדיו — היש לך יגון רב מזה? ... אשר ישיש ישי מאתנו. נקים גוע ישי, נוער לא ירמה לו, אשר ישה לו ירושלים א"א. אשר החל הוא הנער...

חרות
5.10.1951

צבי קניג
צבי קניג (ישי), ממפקדי אצ"ל לשעבר, נהרג בערב החג בתאונת דרכים. קניג היה בית"רי מימי צעוריו. הצטרף לאצ"ל והיש עלה בדרגה והצטיין בפעולות קרב. שירת בצבא הבריטי בימי מלחמת העולם השנייה. עם תום שירותו נאסר ע"י הבריטים והוחק למעלה משנה בלאטרון, מקום שם היה "סוסקווייר" (מפקד) מטעם הצעורים. היה מטובי המפקדים של אצ"ל בירד"שלים וניהל את יחידת הקרב שהסתערה על העיר העתיקה בלילה האחרון לפני החתלת ההסוגה השנייה. תנצ"ה.

המשקף
4.10.1948

צבי קניג (מפקד ישי) ז"ל

הלויתו של קניג האצ"ל צבי קניג (המפקד ישי) שנהרג ביום ב' בתאונה במ"ח ירושלים, התקיימה בירושלים בערב יום הכיפורים. הרב אריה לוי, שאך לפני 3 חודשים ערך את טכס נישואיו של המנהג, נשא על קברו הספד מר. בהלויה צעדו קבוצה חרות שנשאן זו פרחים מטעם "הנועת החרות" ומאתר"יהן — קבוצת חיילים מפלגתו של המנהג, ליד הקבר הפתוח ואמו מר יגנס (מ"ב) פקד אבינועים) ושמואלי ממחלקת החת"י שבות. עם סתימת הגולל נזרו יריות כבוד והיש"ה" התפנה.

חרות
14.10.1948

בירושלים

הלוות מפקד אצ"ל לשעבר

שנהרג בתאונת דרכים

הלויתו של צבי קניג (בן ישי), מפקד אצ"ל לשעבר וסרן בצבא התנהג לישראל מאז מירוק אצ"ל, שנהרג בתאונת דרכים ביום ב' אחר הצהריים — עירכה בערב הצום בטכס צבאי מלא בירושלים. בהלויתו נבחו מפקדי הצבא אנשי הנועת החרות ופלוגת חיילים מחבריו של המנהג במחתרת לשעבר. הרב אריה לוי, רבם של הא"מירים שהכיר אותו במשך שנים רבות, הספיד את המנהג, שמיר עם מירוק אצ"ל על אף חיותו חולה ומשורר מן הגיוס והיעב לצבא. השאיר אחר"אשה שנשאח לפני שלש חודשים.

המשקף
14.10.1948

צבי קניג (המפקד ישי) ז"ל

צבי קניג (המפקד ישי) ממפקדי אצ"ל המבורה בירושלים ע"ה התפרקות. נהרג אתמוז בתאונת דרכים בחרי יהודה. צבי קניג היה תניר בית"ר מילדותו ובגיל צעיר מאר התנדב לאצ"ל. בראשית מלחמת העולם השנייה לצבא שירת בח"ל, עם שובו ארצה להסתדר, נאסר במחנה השחרור ברחובות (אחר חרמת הנשק שם) ונכלא בלטרון במשך למעלה משנה. עם שחרורו, הטיל את עצמו בתחלבות להפקידו קרב בשורות הארגון הצבאי הלאומי ועד מהרה עלה לדרגת מפקד פלוגה. הוא ספק על חזית יהודה ובשהוכבר ל"ירושלים מלא שם תפקידים חשובים. גולת הכותרת של פעולותיו הייתה — ההתפרצות לעיר העתיקה בליל ה-7 במי, ביניה הוא כבד במנועת שליש כאשר התקפתה נוסקה לפני ירושלים ביבוש עיר וזו: הבטחתי לארושתי שעליו את חס"תנו ברחבת הכותל המערבי. — אמר. הוא התחתן ימים מספר אחרי כן, בבסיס האצ"ל בקטמון, ובסיום עבדו 3 חודשים שאר נישואיו — והמות לקחו. היה מן זר במחנה.

חרות
12.10.1949

קיד, אולם תפקיד שאהיה בו עצמאי. ממונים עליו ששמו הגיע גם לאזניהם לא היססו מלהטיל עליו את אחד התפקידים האחרים ביותר, תוך כדי סיורו, בנסעו על גיפס איר"ע התאונה. הגיס התהפך והתגלגל במורד התלול, נהגו נפצע קשה וישי נפח נשמתו במקום. ישי הובל לקבורה בערב יום הכ"פורים תש"ט. לפני הארון צעדו זוג בנות מבני אצ"ל ויחדית היילים מפ"ל. אחרי הארון צעדה אשתו הא"מ יציה, זאבה (מינה כהן) והאב השכול שאבד את בנו יחידו, ואחריהם — קציני מטה אצ"ל לשעבר, בירושלים. מפקד גדוד וקהל רב של לוחמים וחייילים.

א. י.

ניב הלוואה
26.11.1948

היה זה בתקופת תנועת המרי, כשי המעמד קיבל על עצמו את ההתקפה על שדות התעופה הבריטיים. ערב אחד הותקפו רוב שדות התעופה הבריטיים ע"י המעמד והלח"י. היה זה אחד המיב"צעים הקשים והנועזים ביותר, בהתקפות אלו הושמדו כמה עשרות אירי רונים והגזק נאמד בקרוב למיליון לא"י. המהלומה היתה חזקה וכל העתור נות העולמית לא פסקה מלכתוב על נושא זה.

שמות מפקדי הפעולה הזאת לא היו ידועים, אולם עתה מותר לגלות שאחד המשתתפים הראשיים בפעולות אלו היה מפקד ישי. ומי אינו זוכר את ההתקפה על תחנת המשטרה הראשית ברמת-גן, שבה נפל בשבי דב גרונו ובה נהרגו שני מפקדים?

קרוב לעשרים איש נפצעו בהתקפה זו וביניהם המפקד ישי אשר הוכיח את כשרונו הקרבי ואומץ רוחו. גוני-דר ג. מפקד הפעולות הקרביית של המעמד, אמר בשמחה לכמה וכמה מפקדים שבפעולת רמת-גן נתגלה כוכב חדש. והכוכב החדש היה ישי, או כפי שקראוהו בחבה, "הגי'גני". ישי מתחיל להשתתף בפעולות קשות הדרושות אימץ וקרירות.

באותה תקופה החלה פרשה חדשה בחיי ישי. שמו הגיע לבולשת והוא נאלץ להסתתר. ישי עלה ירושלים כי הפצו היה עז להיות בעיר הקודש בימים הכפורים. היה זה ביום כפור תש"ו. ברדתו לרחבת הכותל להאזין לקול תקיעת השופר המסורתית של אחד מחברי המעמד — עצרו קלגס בריטי ואסרו.

בלטרון בלה ישי קרוב לארבעה עשר הודש. מן הרגע הראשון להופעתו בלטרון החל רוקם תכניות בריחה. במנחרה בת מאה מטר שדרכה עמדו לברוח מאות עצורים היה לישי חלק רב. כידוע נתגלתה מנחרה זו יום לפני מועד הבריחה, למזלו של ישי משחררת אותו המשטרה בתנאי של מעצר בית.

לאחר החלטת ה-29 בנובמבר מקבל ישי תפקיד חשוב בהדרכת לוחמים צעירים והניכיו הפוכים דוגמה בה"גנת ירושלים, באותם הימים מקבל ישי פקודה לעבור לפתח-תקוה כדי לבסס את הח"ק, הוא היל הקרב של המעמד, ואכן בבוא העת משתתף ישי בראש פלוגתו בכבוש יפו. מיפו עובר ישי עם אנשיו לרמלה וכאן נפצע הוא בפעם השנייה. אולם לישי אין סבלנות, ובטרם נגלד פצעו חוזר הוא לפתח-תקוה כדי לבצע את פעולת כבוש יהודיה, זה הכפר הפורע שמשם ראש גשר להתקפת על פתח-תקוה. אחר כך משתתף ישי בכיבוש ראש העין. עם תום ההפוגה השנייה הוטל על ישי ועל כמה מפקדים אחרים לעבד את התכנית לכבוש מלחה. התכנית מוגשת, מתאשרת — וניתן הצו: "ומלחה" נכבשת!

אחרי שנפסק קיומה של חטיבת אצ"ל בירושלים ואנשיה התגייסו לצ"ב, הופיע ישי בפני הממונים עליו ובקשה אחת בפניו: הטילו עלי תפקיד

ישי צבי קניג הי"ד
26.11.1948
לא בקרב, לא בהסתערות על אחד ממבצרי דאייב הבריטי, אף לא במסע כבוש כפרים או משלטים של האויב הערבי, אלא במסע סיור באחת הדר"כים העקלקלות נותק פתיל-חייו. בפרשת חייו הקצרים של ישי גלוי מה שרשרת מאורעות עשירים של צעיר עברי, שקדיש את מיטב שנותיו למלחמת השחרור.

סיום המלחמה התייצב צבי בפני מפקד דו בארגון והפציר בו לשתפו בפעולות הקרבות. ישי נשלח לפעולות קרב והוא התחיל מתבלט בכשרונו הצבאי.

תמונה
2/10/1949

זכרון לנופלים

המפקד ישי (קניג)

מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכלי - את הפסוק הזה דרשו חז"ל על תלמיד חכם צעיר שנפטר לפני הגיעו לשנתו השלושים. אותו ה"ח - אמרו חכמינו - הספיק לעי שות מעשים טובים משך שעות'הלדו

הקצרות יותר מעשועה אדם רגיל כל ימי חייו. אימרה זו נכונה לגבי ישי ז"ל, מפקד אצ"ל שנספה לפני שנה, ערב יום כיפור תש"ט. בתאונת'דרכים

רגילה. הצעיר הגבור הזה הספיק לבצע משך שנתיים הנוערות מעשי'גבורה. שהיו דיים למלא בגורו ש חיים ארוכים של תריסר אנשים. אמיץ וברוך תבונה - הגיע אותו צעיר במהרה לדרגת' מיקוד גבוהה למדי. עמד בראש פני' לוח'הקרב בכיבוש יהודיה; עמד בראש פלוגת אצ"ל שפרצה לעיר העתיקה ערב ההפוגה השניה. סקד על חלק מכוחת אצ"ל בכיבוש יפו. פעמים רבות שרה עם המוות וגם יכול לו. ולבסוף - הוא, ששערות פעמים התחלק בין כדורים כהתחלך טייל חוגג ואף לא נשרט - נספה בתאונת'המכונית הסרת'שחר.

המפקד ישי לא זו בלבד שהיה מחונן בכשרון'מיקוד בלתי רגיל, כושר'התמצאות, רגש אחריות' כביר, אומץ לב ללא חת - אלא שגם היה מחונן בכשרון ספרותי נעלה. קטעי יומנו המרובים בזה מוכיחים. שהיה מחונן בכשרון'הסתכלות רב. בחוש הו' מור בלתי מצוי, וידע בשרות ספרות למסור בנאמנות מאין כמוה את הא' וירה ששררה במחנה העצורים בלטרון. סייסא וספרא, אחד מטובי בני הגזע הויבטינסקאי, הגאון ונוג'ב ואכור'.

הלב בוכה על הצעיר היקר שהלך ולא השאיר תכורות. אולי ימצא אביו השכול, רעייתו וחבריו הקרובים נחמה פורתא באותה העובדה שהוכינו לעיל - אותם המעשים הכבירים שיבצע הצעיר המופלא בימיו הספורים - והרי פעלו זה יחד עם טועל חבריו - רישונו לא ייחמה עוד מתולדות האומה. יוסף בן

חרות
2.10.1949

אשר
כ"ו תשרי תש"ט
ישי

על המפקד ישי עוד יסופר וי- אמר - הן שמו ואישיותו משוב- צים בפעולות רבות ומפוארות שבצע הארגון הצבאי הלאומי. ל- פני צאתו מן המחנת'ת ואחר צא- תו ממנה.

בינתיים עדין גובר הרושם המ- כא"י. המכאיב ומרתק אל הא- טון הטראגי. במות מפקד רב כ- שרון ואמיץ. שמלחמת ישראל היתה חלק מדמו ושדמו התגלם כחלק בלתי נפרד הימנה.

עוד עינינו נמשכות אי שם ל- הרי יהודה ובפינו - אלם על מות חבר בלא עת. על נפילתו של לך- חם, אותו על הרי יהודה ה- שיג המלאך אשר לא יכל לו בק- רבות' כה רבים ומבחנים כה קשים.

תהי נפשו של חברנו האהוב צ'ורה בצרור חיי נצח אומנתו ה- נאבקת על חרותה.

יגטב
29.10.1948

צבי קניג (המפקד ישי) ז"ל

צבי קניג (המפקד ישי) ממפקדי אצ"ל הגבורה ירושלים עד להתפ- רקות, נהרג בתאונת דרכים בהרי יהודה.

צבי קניג היה חניף בית"ר מילדותו ובגיל צעיר מאד התנדב לאצ"ל. כראשית מלחמת העולם התגייס לצבא וסיירת כח"ל. עם סובו ארצה להסתחרר, נאסר במחנה השחרור ברחובות (אחר החרמת הנשק ס) ונכלא בלטרון במשך למעלה מסנה.

עם שחרורו חזר לתפקידי קרב בשורות האצ"ל ובמהרה עלה לדרגת ס.פ. הוא פקד על חזית יהודיה וכשהועבר לירושלים מלא סם תפקי- דים הסוביים. גזלת הכותרת בפעו- לותיו היתה - ההתפרצות לעיר העתיקה. הוא בכה במצות שליט כשה התקפה נפסקה לפני כבוס עיר דוד. הוא התחתן ימים מספר אחרי כן בכסיס האצ"ל בקסמון, ובטרם עברו 3 חודשים - והמות לקחו. היה בן 27 במותו.

אשר י... ה... א... ז... כ... ת... ת... י... ש... מ... ת... כ... מ... ג... ל... ת... נ... א...

א. רמבה

פיקוד
15.10.47

השלה

את צבי קניג, את הבינוני החוסס מלאא החיים, שמות שירותו בבית"ר, בצבא ובי כחמתר, לגמרי לא הטביעו את חותמן על מניו — הכרתי יפה. בלא טרון שהתנו אתו כמה חדשים, הוא עזב את מתנה המעצו אחרי "בילוי בפסיון זה של המ. המלך גורג' הזמשי" — למעלה משנה — בתואר המכובד ביותר לו זוכים עצורים: הוא היה ה"סופרתיור", המפקח מטעם דרי המתנה בפני שלטונות המשטרה העצורים. זכרנו את הפגישה הראשונה אתו. בא לי צדפי, בציג את עצמו ואמר: "אני מועד איגוד החיילים המשוחררים כמעצר. באיתי להודות לארגוני על עזרת "המשקף" ש הרשטה לנו לפני חדשים אחרים, כאשר הכרנו שביתת'רעב נגד יחס המוסדות הי "שבובים" אלנו". כל הזמן פנה אלי בלשון "אדוני" וחשדתי בו שהוא יליד מליין, ש הפגיה בלשון "אדון" טובעה באופיה של השפה הפולנית. ואולי הוא חניכו של דבר טינסקי גם ביחס הכבוד שאיש רוחש לדעתו בביטוי. מפני נודעה לי הפרשה המיוחדת של מעצר החיילים המשוחררים, בלאטרון היו ארבעים איש ובגלות קניה — עשרים וחמישה, גם במתנה העצורים בבית'לחם היו כמה חיילות עצורות. נראה שקניג היה איש'סדר למופת, מזכירות איגוד החיילים העצורים. שהוא ניהל, היתה מסודרת באחת המיוחדות שמתח משתה, וכל נייר היה שמור בקפדנות ומופתח כממשרד גדול.

ואו ניהל בשם איגוד קורספונדציה מסר עפת עם הממשלה, עם השלטונות הצבאיים ועם המוסדות היהודיים בארץ. סיפר לי על חיילים יהודים ששירתו 5-6 שנים, שי קיבלו מדליות על מעשי'גבורה ואומץ'לב, שהוכרו לשבח בהודעות צבאיות. והנה אי אלה מהם הרוצא והובאו למעצר מיוחדות השירות שלהם. אחרים שוחררו, אך בצאתם מן הקרקסין — נאסרו כחשודים בטרור, החיילים המשוחררים נרגזים על שמוסדות הישוב הרשמיים, שבעידודם ולפי הוראי תיהם התגייסו, אינם דואגים להם כלל, ולא רק שאין מפעלים למען החיש את שחרורם, אלא שאינם מטפלים כלל בהבטחת מזונותי הם של חיילים משוחררים בסיורו בעבודתו, בשיכון וכי' וכי'. על כן הכריזו שביתת' רעב, שבמשטה למעלה משלושה ימים. רק אחרי שבאו לבקרו הרב הצבאי גולדמן ומר אריה פוסקא, והבטיחו להם לדאוג לעניניהם — הפסיקו את שביתת'הרעב.

אחרי כן הילתי פוגש את קניג — ב" צרף המנהלים". היה זה הצרף המיוחד ביותר בלאטרון, שם סודרו העצורים שמהם היתה מורכבת הגולת המתנה. הכל ידעי, ששם גרים "השיבוטים", בעלי התפקידים בארגון'הצבאי'הלאומי, שיפלו בידי המשטרה הבריטית, אך במתנה'המעצר הם ממשוכים את שירותם כרגיל. הקשר עם החוץ היה מפלאי. נכשיו לא היה זה עוד משום גילוי סודות, שהחומר הבלתי'לוגנאלי — כרוזים, עלונים, עתונים פנימיים — היה מגיע לידי ראשי'העצורים בלאטרון עוד טרם שהודבק בחיובות הערים. הקונספירציה היתה מפי תועה. בהיכנס אירח לצרף'המנהלים, לא ידע כלל ולא הרגיש, שבתוך ארבעת קירותי העץ הללו מתכנים את התכניות הנועזות ביותר, שהתחזו את השלטון הבריטי, שם תוכנה גם תפירת התעלה, שמעשה'ששן נתי' גלתה ימים ספורים בטרם שיצאה לפועל הבריחה הגדולה. משם, מן הצרף'ההוא, פרשה המחתרת את שלטונה הסמיך מן העין אבל ומתוכנן דמלא, על כל 550 העצורים בלאטרון, שררה בלאטרון משמעת קפי' גותית, שאחזה בצבת בלתי'נראית את כולם. האנשים קיבלו עליהם את המשפעה, אך לא

ראו את הוסיים הדקים החזקים שהובאו מצרף'המנהלים לכל פינה חבויה ועל כל שטחי החיים של המתנה. צבי קניג היה בעל ורש ארגוני מובהק, ועל כן רשלו עליו הפקידים גדולים. זמן רב ניהל את ה"אג' ואפי', אספקת המזון וכל צרכי המתנה. לא היה זה דבר קטן לסדר את כלכלתם של 500-600 איש; והוא "הסדר" עם הערבי עב'זכרם והעזמומי, שהיה הקבלן הראשי לאספקת המזונות ללאטרון; וכן רכש את לבו של המפקח האנגלי על האספקה, שצריך היה להשגיח על הי'כשרותי, שלא יכניסו חומר בלתי'לוגנאלי בנייד הרכוש ללאטרון, אלא אף נשק ותחמושת.

בדברים בלתי'רצויים. ואין זה סיד, שלא רק לאספקת המזונות ללאטרון; וכן רכש את לבו של המפקח האנגלי על האספקה, שצריך היה להשגיח על הי'כשרותי, שלא יכניסו חומר בלתי'לוגנאלי בנייד הרכוש ללאטרון, אלא אף נשק ותחמושת.

זמן קצר לפני שחרירו נבחר צבי קניג ל"מספרתיור" הראשי. היתה זו המשיה הגבוהה ביותר במתנה, ומרגיל נבחרו ל"תפקיד זה המוכשרים ביותר ואיש'הממתרת המסורים ביותר. היה זה שלטון על עיר שלמה, וחיו כרוכים בו ענינים כה מרובים ומסובכים, שרק בעלי כושר'יצוץ בלתי' רגיל היו מסוגלים למלאו.

לפני שבעות אחדים פגשתיו בלתי'אביב. היה במדי צבא. נעליו היו מאובקות, מפו הרוה כחש עוד יותר, ובפניו מלא'המרץ היתה נסיכה על'פתי'מה. סיפר לי, שה נכשיו בא מן הדרך, מירושלים, ועליו לחזור עוד מעט לתפקידו. "היו לנו כמה ימים חמים — העיר — אגו באים מן העמדה בהר'ציון, הערבים מטרידים בליהרף את העמדה האות, הקרובה להם ביותר המסוכנת ביותר".

נפרד ממני בלחוצת'יה, ולא שכת, כדרכו, לומר: שלום, אדוני. ולא השתיל ולא העליתי על דעתי, כי בהחור הניכור הזה, שלא דיבר מעולם על מעליו האישיים, יסיים את חילוי התוססים ומלא'התהלתבות בתאונת'דרכים.

אם כבר נמר עליו למוט בדימי'ימי, היה ראוי למוט אחר. והרי משאת'נפשו היתה להביא לעם ישראל, במתנה את העידי העתי' קה של ירושלים תפארתנו. מה מאד היה שמח לתת את חילוי במילוי משימה זו!

הצטרף
15.10.1948

ציון לנופלים

ישי (צבי קניג) הי"ד
16.11.48

לא קרב, לא בהסתערות על אחד ממבצרי האויב הבריטי, אף לא במסע הכובש כפרים או משלטים של האויב הצרובי, אלא במסע סיור באחת הד"ר כים העקלקלות נותק פתיל חייו. בפרשת חייו הקצרים של ישי, הכו — סך הכל עשרים וארבע שנים — גלומה שרשרת מאורעות עשירים שר צעיר עברי, שהקדיש את מיטב שנותיו למלחמת השחרור.

בביתו הוא סופג את החנוך הר"ו חני והגופני, וממנה עובר הוא כעבור זמן קצר לשורות הארגון. בתקופת המלחמה העולמית הוא מתגייס לצבא, אולם גם שם שרת את המעמד, עם סיום המלחמה התייצב צבי בפני מפקד דו בארגון והפציר בו לתמו בפעולות לת הקרבות. ישי נשלח לפעולות קרב והוא התחיל להתבלט בכשרונו הצבאי.

היה זה בתקופת תנועת המרי, כש המעמד קיבל על עצמו את ההתקפה על שדות התעופה הבריטיים. ערב אחד הותקפו רוב שדות התעופה הבריטיים על ידי המעמד והל"ה. היה זה אחד המבצעים הקשים והנועזים ביותר. בהתקפות אלו הושמדו כמה עשרות אווירונים והנוק נאמד בקרב למיליון לא"י. המלומה הייתה חזקה וכל העתה נזת העולמית לא פסקה מלכתוב על נושא זה. בפעם הראשונה בתולדות מלחמת השחרור קרה שרדיו מוסקבה, שעד אז היה מוסר אך ורק עובדות יב שות על הפעולות בארץ, הקדיש שידור מיוחד למרד בארץ ישראל ולתנועות המחותרת. פעולות ההתקפה על שדות התעופה הבריטיות והשמדת איירוניםם בשנת 1946 סייעו בהרבה למפנה שחל בעמדת רוסיה ביחסה לבעיה הארצית האלית. כי מנקודת מבטם של הרוסים היה חשוב לדעת באיזו מדה ויכלו הכוחות המחותרים בארץ לעוצר את הכטחון האסטרטגי של הבריטים בארץ, והפעולה האמורה הוכיחה בעליל כי לא יתכן כטחון צבאי בריטי בארץ.

אצ"ל בירושלים ואנשיה התגייסו לצ" בא. הופיע ישי בפני הממונים עליו ובקשה אחת בפיו: "הטילו עלי תפקיד, אולם מפקד שאהיה בו עצמאי ואוכל להפעיל בו את יזמתי אני". וה' ממונים עליו ששמו הגיע גם לאזניהם לא הססו מלהטיל עליו את אחד התפקידים האחראים ביותר. כיון כד' סיורו, בסנעו על גיפ אירעה התאונה. הגיפ התהפך והתגלגל במורד התלול, נהגו נפצע קשה וישי נפח נשמתו במקום. ישי הובל לקבורות בערב יום הכ' פורים תש"ט. לפני הארון צעדו זוג בנות מבני אצ"ל ויחידת חיילים מפלוג' גחו. אחרי הארון צעדה אשתו האמינה, אבה (מינה כהן) והאב הש' כול שאבד את בני יחידו ואחריהם — קציני מטה אצ"ל לשבער בירושלים. מפקד גדודו וקהל רב של לוחמים ה' יללים. המשפחה הלוחמת תזכור את ישי, כשם שתזכור את עשרות ומאות בניה שהקריבו את חייהם למען שחרור המור' לדת.

י. אבינעום

ומי יודע אם ההחלטה הבריתית לפניו הארץ לא התחילה לכבדן במור' חותיהם של הבריטים לאחר התקפות אלה. האמרה של נפוליון, "בכדונים אפשר לעשות הכל אך לא לשבת עליהם", שמשו או הכותרת הראשית של אחד מחשובי העתונים הצרפתיים. שמות מפקדי הפעולה הזאת לא היו ידועים, אולם עתה מותר לגלות שאחד המשתתפים הראשיים בפעולות אלו היה המפקד ישי.

ומי אינו זוכר את ההתקפה על תחנת המשטרה ברמת-גן, שבה נפל בשבי דב גורנר ובה נהרגו שני מפקדי דים?

קרוב לעשרים איש נפצעו בהתק' פה זו וביניהם המפקד ישי אשר הוכיח את כשרונו הקרבי ואומץ רוחו. גונדר גו, מפקד הפעולות הקרביות של המע' גו, אמר בשמחה לכמה וכמה מפקדי דים שבפעולת רמת-גן נתגלה כוכב חדש. הכוכב החדש היה ישי, או כפי שקראוהו בחבה "הגינגי". ישי מתחיל להשתתף בפעולות קשות הדורשות אומץ וקור-רוח. באותה תקופה החלה פרשה חדשה בחיי ישי, שמו הגיע לבולשת והוא נאלץ להסתתר. המשטרה התחילה לחפשו ובמקום, שי עלה ירושלימה כי חפצו היה עז להיות בעיר הקודש ביום הכפורים. היה זה ביום כפור תש"ט. ברדתו לרחבת הכותל לאחיון לקול תקיעת השופר המסורתית של אחד מחברי המעמד — עצרו קלגס בריטי ואסרו.

בלטרון בלה ישי קרוב לארבעה עשרה חדש. מן הרגע הראשון להופע' תו בלטרון החל לרקום תכניות בריחה. במנהרה בת מאה מטר שדרכה עמדו לברוח מאות עצורים היה לישי חלק רב. כידוע נתגלתה מנהרה זו יום לפני מועד הבריחה, על ידי מלשין שהוכנס במתכוון על ידי הבולשת ללטרון, למ' זלו של ישי משהדרת אותו הבולשת בתנאי שיתחייב במעצר בית.

החלטת ה' 29 בנובמבר מצאת חלק גדול מהישוב בלתי מוכן למלחמה. ישי בכשרו נסיונו הצבאי מכין את הנוער ומדריכו לתפקידי קרב. בעמדות המסוכנות של ימין משה ופאג'י בירושלים עומרים הכן חניכיו של ישי וב' רגעים הקשים של ירושלים המתקפת מוכיחים הם את יעילותם. באותם הי' מים מקבל ישי פקודה לעבור לפתח תקוה כדי לבסס את הח"ק, הוא חיל הקרב של המעמד, ואכן בבוא העת משתתף ישי בראש פלוגתו בכבוש יפ. מיפו עובר ישי עם אנשיו לרמלה וכאן נפצע הוא בפעם השנייה, אולם לישי אין סבלנות, ובטרם נגדל פצע חוזר הוא לפתח תקוה כדי לבצע את פעולת כבוש יהודיה, זה הכפר הפורע שמשם ראש גשר להתקפות על פתח תקוה, אחר כך משתתף ישי בכיבוש ראש העין.

עם תום ההפוגה השנייה הוטל על ישי ועל כמה מפקדים אחרים לעבד את התכנית לכבוש מלחה. התכנית מוגשת, מתאשרת — וניתן הצו: לכ' בוש את מלחה! החיילים האמיצים של המעמד ונוקים אל עמדות האויב ובו' שים משלט אחרי משלט עד שמלחה נופלת, וכפרי בשל נופלת לאחריה גם עין-כרם. שבעה עשר קרבות יקרים משלם אצ"ל במחיר כבוש זה. ההפוגה השנייה החלה, ועל ישי הוי טל מפקד אחראי. אחרי שנפסק קיומה של הטבת

חרות

16.11.1948

צבי קניג
[ישי']

ספרית גבורים

ספרית גבורים:

עד עתה הופיעו:

- (א) ידידיה סגל
(ב) ישי — צבי קניג (לחנוניים בלבד)

ספרית המרד:

עד עתה הופיעו:

- (א) ...וכך החל המרד (אזל)
(ב) חטפנו קצינים בריטיים
(ד) נשק בריטי למחסני אצ"ל
(ה) המסתגן ליפו 1938
(ו) מנשרים קלו מאריות גברו
(ז) פצענו מטוסים בריטיים
(ח) שבעה עשר בגיפ

צבֵי קניג

(ישי)

חייו, דבריו ופעלו

תל-אביב
טבת תשי"א

כל הזכויות שמורות
הוצא בסיוע המשפחה
All rights reserved

דפוס תרבות, תל-אביב

ח י י ו

רפאל צבי קניג (המפקד ישי) נולד ב"כ"ו אייר תרפ"ה (26 במאי 1924) בלודו שבפולניה, להוריו אברהם אריה ודבורה קניג, מבתי מנדלסון מזגירזו. סבו, אפרים לייזער קניג, סוחר חומרי בנין היה חסיד־גור מובהק שעסק כל ימיו בצרכי ציבור ואף יסד כמה מוסדות של צדקה. צבי חונך על ברכיו, ועד שמת עליו בהיותו כבן עשר שנים, ספג ממנו, ואחר כך מהוריו, את אהבתו לציון. כבר בהיותו ילד, כבן עשר, הוא מצטרף לבית־ר ומתחנך ברוחו של ז'בוטינסקי.

בקיץ 1936 הוא עולה עם הוריו לארץ. תחילה הם מתגוררים בתל־אביב, ואחרי זמן מה עוברים לירושלים, וצבי ממשיך כאן בלימודיו בבית־הספר תחכמוני.

אולם אין הוא מסתפק בלמודיו, הוא מצטרף לבית־ר ונעשה חבר פעיל בה. חבר בקב' "שמשון". מתבלט ומגלה כשרון ארגוני. מוציא עיתוני־קיר, משתתף בהצגות דראמטיות בהצ' לחה, עוסק בספורט, ואף זוכה בפרסים בתחרויות ארציות.

חָרָד הוא לכל המתרחש בארץ. את סערת רוחו יכולים אנו לראות יפה בחיבורים המעטים שנותרו ממנו. חולם הוא את חלום קבוץ הגלויות השלם. על "צבא עברי השומר יומם ולילה על גבולות ארצנו, המשתרעת מנהר הגדול פרת ועד נחל מצרים, ואין עוד פחד מפראים..." בשנת תרצ"ח — שנת הרפת ההבלגה — הוא כותב חבור גדול מלא כאב על צרות היהודים

הנני להביע בזה את רגשי תודתי העמוקה לה"ה אהרונ־אברהם, אטינגר משה, אליצדק אריאל, אשכנזי אהרון, רקנטי דוד ועמוס על העזרה הרבה שהגישו בקבוץ הדברים ועריכתם.

כן נתונה תודתי להוצאת ספרים שלח על שנטלה על עצמה את הוצאת הדברים לאור.

א. קניג

בארץ ובכל העולם. וברשימה אחרת שלו — „קטע מיומן” — כבר מבחינים אנו בצבי את מי שעתיד להיות ישי המורד והלוחם הכמה לשעת הגאולה, על השעה בה „נשבר כבליים אסרו ידינו ורסיסיהם נתיך לחרבות”. ואמנם בשנת 1939 מצטרף הוא לשורות הארגון הצבאי-הלאומי.

לאחר שסיים את בית-הספר העממי, לומד בבית-הספר התיכוני „בגרות”. אך תשוקתו ללמוד אינה באה על סיפוקה. מצבה הכלכלי של משפחתו קשה, והוא נאלץ להפסיק את לימודיו לאחר זמן-מה. הוא עובר לנתניה ועובד בבית-חרושת ליהלומים. גם כאן אין הוא מפסיק את פעולתו בבית”ר ובארגון. בראשית שנת 1942 הוא חוזר לירושלים, מתגייס לנוטרות, ויחד עם זאת הוא ממשיך את שירותו באצ”ל. ב־24 לנובמבר של אותה שנה הוא מתגייס לצבא הבריטי, לחיל-ההנדסה המלכותי, והוא אז בן שמונה-עשרה.

כשנה שלמה הוא משמש מנהל תחנת-רכבת במצרים, ובעת ובעונה אחת מתכן תכניות להעברת נשק לארץ, ואף שולח את הצעותיו לארגון. בשנת 1944 נשלח חזרה לארץ ומשרת במחנה-הצבאי בבית-נבאללה. משהוקמה הבריגאדה היהודית הוא מבקש העברה אליה אך נפסל לשירות בה מסיבות רפואיות. בכל אותה תקופה אין הוא מפסיק את לימודיו וממשיך לרכוש השכלה באמצעות „הבריטיש אינסטיטוט”. הוא מתמסר למקצוע החרטות ומתמחה בעבודה זו בבתי-המלאכה של הצבא הבריטי.

עוד בהיותו בצבא נשלח הוא מטעם האצ”ל לקורס

לסגנים — במיוחד לחיילים — הוא מסיימו בהצטינות, וכנוי מעתה — ישי.

ב־26 לפברואר 1946 הוא נשלח לפעולת מלחמה ראשונה. והוא עדיין במדים. זו פעולת ההתקפה על שדות התעופה. הפקידו: מקלען בחיפוי.

אחרי-כן משתתף בשתי התקפות-החרמה של נשק ממחנה סאראפנד, באחת מהן הוא ממונה על שמירת הכניסה לשער המחנה.

באפריל של אותה שנה ארעה לו תקלה רצינית ראשונה. הוא משתתף בפעולת החרמת הנשק ממשטרת רמת-גן, בפעולה זו נפצע ונשבה דב גרונר. בשעת הנסיגה ניפגע ישי ברגלו ובידו. הוא נאלץ לשכב ימים מספר וחושש לחזור לפלוגתו בצבא פן ייחקר על מקור פצעיו. אולם נמצא סרג'נט-מייג'ור יהודי ממחנה סרפנד המעיד עליו כי חלה ולא יוכל לחזור לפלוגתו במשך חדש ימים. הוא נעדר מן המחנה כל אותו זמן ומשהוא חוזר שמה אין פצעיו ניכרים.

בפעולות אלה הוא מושך את תשומת לבם של מפקדיו. קציני המבצעים מציין אותו כמפקד בעל כושר ביצוע שעתידו לפניו. לפיקוד על פעולה הגיע בהתקפה על רכבת-הנפט ליד חדרה. היה זה מקרה. מפקד הפעולה, שנתמנה בתחילה, סירב לקבל את האחריות להתקפה, מאחר שדרך הנסיגה היתה קשה ביותר בגלל מחנות הצבא הרבים שבסביבה. ישי מקבל איפוא לידיו את הפיקוד, מתקיף את הרכבת ומצית רבים מן הקרונות. הנסיגה נעשית בזריזות אך באיטיות. בעוד שמפקד-הבסיס

חשש היה כי הצעירים נתקלו במארב, הוא מופתע לראות את כולם חוזרים בשלום. ישי הועלה לדרגת ראש־קבוצה.

ב־29 לספטמבר, אותה שנה, משתחרר ישי מן הצבא, ומקבל מהצבא הבריטי סטיפנדיה לצאת להשתלמות בטכניקה חקלאית באוניברסיטה של טקסס. התכוון לצאת לאמריקה ללימודים, אך בינתיים נאסר.

בערב יום־הכפורים הוא נוסע לירושלים ומבקר ליד הכותל־המערבי. בחזרו מן הכותל עוצרו לפתע שוטרי־החרש הבריטי הلد אוסטן, (הוצא להורג לאחר־זמן ע"י לח"י בירושלים). הוא נאסר ונשלח ללטרון.

מיד, מיום ראשון למעצרו הוא מתחיל להתענין באפשרויות בריחה. לאחר ימים מועטים של "ישיבה", הוא כבר מציע כמה הצעות בקשר לכך. (הוא היה לאחר זמן בין חופרי המנהרה הידועה שניתגלתה ע"י הבריטים זמן־מה לפני שהועבר העצורים לעתליה).

בינתיים נכנס לתוך תוכם של חיי המחנה. עוסק הוא בארגון תחרויות ספורט נרחבות, בשטח כדור הרגל, פינג־פונג, וכדור־עף, וכן גם באתלטיקה.

הוא מארגן את החיילים המשוחררים העצורים במחנה ונעשה לנציגם, המוסדות הישבוים מכירים בארגון זה ומטפלים במיוחד בשיחורום, ואמנם הצליחו כמה מהם להשתחרר במוקדם. במשך הזמן הוא הופך מנציג החיילים המשוחררים לנציג־המחנה כולו, ל"סופרווויזר".

כאשר מתקבלת לבסוף תכנית הבריחה המנהרתית, והעצורים

מתחילים בבניית המנהרה הארוכה, נעשה ישי לרוח החיה של הפעולה. בתור הנציג הרשמי הוא מצליח להשפיע על שלטונות המחנה להמציא חפצים שונים, הדרושים כביכול לעבודת העצורים, ובאמת משמשים לצורך המנהרה. כשצף צורך דחוף בחבלים לעבודה השיג אותם ישי ממפקדת המחנה, בטענה כי הם נחוצים כדי לתלות עליהם כבסים.

ב־24 לאוקטובר 1947 בעוד הוא שקוע כולו בעבודת המנהרה, הוא מקבל לתמיהתו הגדולה הודעה, כי הוא משתחרר ממעצר. מכה קשה היתה לו הידיעה, שהגיעתו אחרי שחרורה, כי המנהרה שהיתה כבר הפורה לאורך 100 מטרים נתגלתה ע"י הבריטים.

אחר השחרור צפה שוב תוכנית היציאה לארצות הברית לשם לימודים. אך מכיון שהתחילו התקפות הערבים, הוא ויתר על נסיעתו והתייצב להגנת העיר. כמפקד העמדות של אצ"ל בימין משה, שמש קצין קשר עם ה"הגנה", במשך תקופה קצרה הוא גם מפקד העמדות בעיר העתיקה.

בסוף דצמבר הועבר לפתחת־קוה. השתתף בפעולת החדירה לרמלה, שהפילה חתימה על הערבים וגרמה להם אבידות לעשרות, הוא נפצע באפן קל. משתתף גם בפעולת ההתקפה בקאקון ובחדירה לקלקיליה.

עם קידום המלחמה והשנויים הארגוניים בשלבים הראשונים של היציאה מן המחותרת, תממנה ישי למפקד הפלוגות הלוחמות של אצ"ל בפתח תקוה. עבודה קשה ומאומצת הוא עובד, עד שהוא מצליח להקים יחידות־קרב משובחות המראות את יכולתן

בקרבות רבים. תנאי ההכנות והאמונים הנם קשים במידה שאין לשערה, לא רק מחמת חוסר חמרי-מלחמה, אלא בגלל יחסה העויני של ה"הגנה" והנוהים אחריה.

לאחר מאמץ רב מצליח ישי להעמיד יחידת קרב משובחת בעלת נשק וציוד אחיד. כמעט מדי לילה הוא יוצא עם פלוגתו למארב בכבישי-הערבים שבסביבה, ומשתק את תנועתם. בפעולות ההתקפה על מחנות הצבא הבריטי, בבאר יעקב ופרדס חנה והחרמת נשק מתוכו — נוטל ישי תפקידי פקוד אחראים.

הוא ואנשיו מחרימים מכוניות מהצבא הבריטי. בשלב האחרון של כבוש יפו ישי נלחם כמפקד השריון.

בימים אלה הוא מתגלה בכל שיעור קומתו כמפקד. הוא דורש מאנשיו רבות, אך מעצמו דורש הוא שבעתיים, המשמעת שהוא מטיל על אנשיו הנה חמורה ביותר, וידועה למופת. בריבועי למאי 1948 הוא כובש את יהודיה.

במשך שנים היה כפר ערבי זה למוקש לישוב העברי. על אף תלותה של יהודיה בפתח-הקוה, לא נמנעו עדיין תושביה מלהציק לפרברים המרוחקים של אס-המושבות. אמנם מזמן לזמן היו יוצאים נגדם ב"פעולות-עונשין", אולם הפורעים לא למדו לקח. יהודיה הוסיפה להטיל את פחדה על כל הסביבה עד שהגיעה שעת הפרעון. האצ"ל הסתער על הכפר ותוך שעות מספר כבשוהו. ההתקפה בוצעה כהלכה והכיבוש היה מהיר. התוכנית היתה של ישי ובפיקודו בוצעה. נפל חייל אצ"ל אחד.

ערכו האסטרטגי של כבוש יהודיה היה רב. וכערכו — כן היה הדו בעתונות העברית.

בשעה שיהודיה נפלה שוב לידי הערבים ביום האחרון שלפני ההפוגה הראשונה, לא היה ישי במקום. כשנדע לו דבר המפלה מיהר עם פלוגתו למקום והתכונן להתקפת-נגד ולשיחוררה מחדש. אולם טרם הספיק נכנסה ההפוגה לתקפה.

ב־31 למאי יוצא ישי לכיבוש ראש-העין, פעולה שהוצאה בתאום עם ה"הגנה". ישי מתמנה למפקד האגף השמאלי של הפעולה, ועל פלוגתו מוטלת המשימה לכבוש את מבצר אנטטיפטרוס ומכון המים הנמצא מולו. ישי ולוחמיו מצליחים להתקדם בשעות הלילה עד הגדר החיצונה של המבצר מבלי שהכוחות העיראקיים החונים בו ירגישו בהם. המבצר נכבש. ישי רודף אחרי האויב, מתקדם עם פלוגתו, וכובש את תחנת הרכבת. כאן נפגשו עם האגף שהתקדם מימין בפיקודו של מייק מנתניה. בינתיים מתקדמים כוחות ה"הגנה" ומנסים לכבוש את כפר טירה השכן, אך ללא הצלחה. בצהרי יום המחרת מקבל ישי הוראה לרדת מן המשלטים שתפס ולמסרם לידי אנשי מייק. הללו היו צריכים להתחלף באנשי ה"הגנה" שאיחרו להופיע. אך בינתיים החלה התקפת-נגד חזקה של הערבים, והמקום שוב נפל לידיהם. פלוגתו של ישי מתכוננת יחד עם פלוגת חי"ש מפתח-הקוה לכבוש שנית, אך בגלל הכרות ההפוגה מתבטלת גם פעולה זו.

משר נפשי קשה עובר על ישי בימי „אלטלינה“. פלוגתו היתה ממונה על פריקת הנשק ממנה. ימים מרובים הוא מסתובב אחוז תדהמה ולבסוף גומלת החלטה בלבו לעלות ירושלימה. הוא מכין תכנית להעברת נשק ותחמושת לבירה, דרך בורמה, שזה עתה נפתחה היתה תחת פיקוח משמרות הפלמ"ח שמנעו העברת נשק לאצ"ל בירושלים. ישי מטעין נשק על כמה מכוניות ומעליהם מערים מצרכי־מזון שונים. המכוניות עוברות את הדרך בשלום. הוא מכין שלש מכוניות נוספות כדי להעבירן באותה צורה, והן נוסעות בדרך לטרון, בחסות אר"מ. בירושלים מקבל ישי את הפיקוד על פלוגה מס' 2. במשך זמן קצר הוא מארגן את פלוגתו החדשה, מוציאה לאימונים ומציידה בנשק. ב־15 במאי הוא יוצא עם חלק מפלוגתו לכיבוש מלחה. יחד עם פלוגת אצ"ל אחרת ובסיוע נשק־כבד של ה„הגנה“. הכיבוש מושלם תוך אבידות קלות — הרוג אחד ומספר פצועים. אך למחרת, בשעת התקפת־הנגד של הערבים, נופלים 16 מאנשי אצ"ל. אולם אנשי הארגון אינם אומרים נואש והמשלט הקיצוני נכבש בחזרה ע"י מחלקה מפלוגתו של ישי, שנשארה קודם בבסיס כמילואים. יום אחד לאחר מכן מועבר ישי לפיקוד על פעולת כיבוש העיר־העתיקה. פלוגתו, אף כי עייפה היא לאחר קרב מלחה — ניצבת במצב רוח מרומם לקרב. ישי נותן את הוראותיו האחרונות. שעה היסטורית פועמת.

ההתקפה צריכה להערך בשלש נקודות; בשער החדש, שער

יפו ושער ציון. הפעולות בשער יפו (ע"י לח"י שמכוניות חמרי הנפץ שלו התפוצצו מפגיעת פגז) ובשער ציון נכשלות. רק כוחות האצ"ל מצליחים להגיע לנוטרדאם, אף שהדרך למקום מופגזת קשות. המרחק הקטן בין נוטרדאם לשער ציון מטואטא ביירותי הלגיון. אך חבלני הארגון מצליחים להניח את חמרי הנפץ ליד השער נשמעת ההתפוצצות והמחסום שבשער מתפורר. קיר אבנים נוסף שנבנה ע"י הערבים לשעת הירום מופיע מאחוריו ויש הכרח לפוצץ שוב. כשהקיר השני נפרץ שוב תקלה עצים שבמחסום נדלקים ועולים באש ויש להכות עד כבותה. מתבזבז זמן יקר. ישי נותן צו למחלקה אחת בפיקודו של נימרוד להכנס לעיר העתיקה. המחלקה פורצת פנימה ומצליחה לכבוש את הבנינים הסמוכים לשער. הוא עצמו עורך את שאר המחלקות כדי לבוא בעקבות המתפרצים. הוא מסדרם בפתח בנין נוטרדאם הרועד כולו מחמת הפגזים הנופלים סביב — אך הפקודה להסתער אינה באה.

ישי מתרוצץ מלא חימה, אך מפקדת ה"הגנה" משהה את הפקודה. ישי עומד על דעתו. הוא מוכן להמשיך בכיבוש העיר העתיקה וגם להצליח בה. לפי ידיעות מתוך העיר העתיקה, נמצאים הערבים במצב של "בריחה". מפקדת ה"הגנה" שואלים אותו באם יצליח לגמור את הכיבוש עד חמש ומחצה, שעת תחילת הפוגה. ישי מציץ בשעונו. השעה כבר קרוב לארבע... הוא מנסה להשפיע על מפקד ה"הגנה" כי יורשה לו להמשיך גם אחר חמש וחצי, אך הפקודה המפורטת היא כי אסור בשום פנים להפר את צו הפוגה...

ישי המיואש עדיין מחזיק את כוחותיו בתוך החומות. בתקווה ש הערבים יפרו את הפוגה. אך עם התקרב המחוג לחמש וחצי משתרר שקט גמור בכל החזית. בלית ברירה פוקד ישי על נימרוד לסגת. הערבים אינם מפריעים, נראה כי שמחים הם לנסיגה. ישי מרכין בצער את ראשו האדמוני, והפלוגה חוזרת מדוכאת לבסיסה בקטמון...

שלשה ימים לאחר ההתקפה על העיר העתיקה, (ב"ג תמוז תש"ח) נושא ישי לאשה את מינה כהן, אף היא חברת אצ"ל. סעודת הנישואין נערכה בבסיס האצ"ל בקטמון. עם פירוק האצ"ל בספטמבר, נכנס ישי לצבא (אף כי בגלל מצב בריאותו יכול היה להשתחרר כליל), מתמנה כמפקד פלוגה בגדוד 68, ואח"כ, בהמלצתו של האלוף דיין הועלה לדרגת סרן.

עם תום הקרבות מחליט ישי לעבור להתיישבות, מעתיק את ביתו לרמת דרויאל ומתמנה למפקד המקום. בח' תשרי תש"ט, (בערב יום הכיפורים), הוא יוצא בגיפ לסיור סביבות הנקודה, בצלע אחד ההרים הזקופים, מאבד הנהג את השליטה על המכונות, הגיפ מדרדר במורד. ישי נהרג במקום.

בקטעי יומן שנימצאו בעזבונו הוא כותב:
„אמונה טפלה יש לי, שאין יום הכיפורים מביא עמו מזל

דבריו

ישי היה תופש בעט. ביחוד בזמנים שלא ניתן לו לתפוש
בנשקו העיקרי — בברזל. רוחו השופע מרץ חפשה לה מוצא
באין ברירה — במלים שכתב ללא כל הצטעצעות ספרותית,
אך דוקא משום כך בעלי ערך ספרותי שלא במתכוון. בעיקר
יצוינו מבחינה זו רשימות יומנו מלטרון. פרקי הוי פשוטים.
ביטוי לכוחות נפש, כוחות נפשו ונפשות אחיו לצרה במעצר
המוצאים בתחליפים. ומעידיים חיבורים בבית הספר לאן נושבת
הרוח, לאן נושבת רוחו. מן המועקה הגלותית של החדר
והפרעות — לחרות. ומעיד הקטע מיומנו מימי הנעורים
בבית"ר — מה הדגל אשר ישרת אותו.

טוב, ואין אני מתכוון לחתימה הטובה לקראת השנה. זכרוננו,
ביום-הכפור לפני כשלוש שנים נתפסתי בצבא כשאני בורח
מן המחנה; עוד באותו יום העמידוני למשפט, וגם העונש לא
אחר לבוא. פעם אחת תפרתי לי חליפה חדשה לכבוד יום כיפור,
והנה בבואי הביתה מהכותל אחרי הצום והתפילה מצאתי
בחליפה החדשה קרע הראוי להתכבד בו..."
ביום-הכפורים נאסר ונשלח ללטרון. ובערב יום הכפורים,
הוא מחזיר נשמתו לאלוהים.

גורל מוזר הוא: בעשרות קרבות השתתף ויצא מהם בשלום,
ונספה בתאונת דרכים מקרית.

שנה לאחר מותו, הוקמה מצבה לזכרו — גל-עד מאבן
ירושלמית — בדיר-אעמה, המקום בו נפל. יעקב מרידור סגן
מפקד הארגון שהיה נוכח בשעת הסרת הלוט מעל המצבה
הספיד את המנות, ואמר בין שאר דבריו:
„מפקד ישי!

יכולת לשנות את פני ההיסטוריה של ירושלים, אלמלא
קיבלת את הפקודה לסגת מהעיר העתיקה, אחרי שפרצת לתוכה
בראש אנשיך...

במקום זה נקים את „שלהבת המרד“ שישמש נר-תמיד לחללי
הארגון הצבאי הלאומי שנפלו על מזבח שחרור המולדת.
נר-תמיד זה יראה למרחקים. והיה אם ישאלו בנינו לאמר:
מה זאת? ואמר:

וזהי מצבת-זכרון ללוחמים, שבמותם הביאו לנו את החרות.

"ה ה ד ר"

מבין כל הזכרונות של ימי חיי הקצרים מתבלט ביחוד
„החדר“.

זה היה בהיותי בן ארבע שנים. לא הספקתי עדיין לשחק
כהלכה עם חברי בני גילי, וכבר הופיע בביתנו יהודי זקן
בעל פנים מקומטים וזקן לבן וארוך. הוא התלחש הרבה עם
אמי ואחרי-כן קראני לשאול לשמי. עניתיו. הוא הוסיף לשאול:
„הרוצה אתה ללכת אתי „לחדר“? שם תלמד אלף-בית, שם
המלאכים יזרקו לך סוכריות, ותהיה יהודי טוב“.

התחלתי לבכות כי פחדתי מאד-מאד מפני היהודי הזקן,
בעל העינים היוקדות. אך ביום בהיר אחד לקחתני אמי
בזרועותיה — ובסוכריות ודברי פתוי הכניסתני ל„חדר“.
ה„חדר“ לא היה חדר, כי אם חורבה; בית עתיק בנוי
מעץ, שקירותיו נוטים לנפול. הקירות מבפנים טחובים כלם,
והתקרה רטובה ונמוכה... המקום צר, ומחיצה מחלקת אותו
לשני חלקים. החלק האחד משמש למטבח ולדירה, והשני
לחדר-למוד. מובן, שריחות לא נעימים היו חודרים דרך המחיצה
עד למחנק. בתוך חדר-לא-חדר זה ישבו כתריסר ילדים סביב
שולחן שבור למחצה מתנועעים ולומדים.

ביומיים הראשונים כבדני הרבי מאד-מאד. חלק לי סוכריות,
צבט לי בלחיי, חייד אלי ודבר אתי בלשון יפה ומתוקה. בכל
שעה שתקפני חשך לצאת, הרשה לי, ואפילו אם לא זכרתי את

האלף־בית שלמדני לא כעס ולא צעק, אלא הסביר פעם שניה ושלישית.

אך משעברו הימים הראשונים פשט הרבי את צורתו הטובה ולבש צורה איומה. לא אחת היה הרבי מצליף בשוטו החריף, שהיה מרוח בשום, על בשרי. על כל שגיאה בלתי חמורה, על כל עברה קלה, היה שופך עלי את חמתו בכעס איום ולא הרפה ממני עד שראני בוכה־תמרורים.

לא פעם מסתכל הייתי בעד החלון ורואה ילדים בגילי עומדים ומשחקים משחקים שונים, ונהנים מקרני־השמש והחופש. וכאן ישבתי אני על ספסל עץ יבש, בחדר צר, אשר הזובים מתרוצצים בו למכביר ואינם נותנים מנוחה. מקנא הייתי בילדים הלומדים רק בבוקר ואחה"צ פנויים הם למשחקים ככל אות נפשם — תחת כפת השמים. ואני, המסכן, צריך הייתי לשבת יום תמים להשתעמם ולפקק עד־בלידי.

ואף שבת של מנוחה לא היתה לי, כי הרבי היה מבקר אצלנו בשבת בכדי לבחון אותי לעיני הורי. בחינה כזאת היתה מסתימת על פי רוב במכות, צעקות, חירופים וגידופים. כך היה ה"חדר": למודים מלווים בצעקות, ואלף־בית מלווה בסטירות.

הרבה דמעות נשפכו שם, הרבה גלגולים גועו שם. וכשאני נזכר באותם הימים רעד תוקף את כל אברי, ושמהה עד בלי די ממלאת את לבי שיכל אני לומר: "אשרני שעברתי את כל אלה, וטוב לי".

חשון התרצ"ח

אליהו בשוק

בוקר, עיירה יהודית קטנה בגולה. הכל אצים ורצים. כל אחד לעבודתו ולמלאכתו, כי אכן יום־השוק היום. הנה גגלות עם אכרים מגושמים ושופים הנוסעים מן הכפר אל העיירה למכור את יבול אדמתם. בשוק הרעש גדול. זה עומד על המקח והשני צועק בקול. היריד כולו קקלחת רותחת אחת. הכל דוחקים ונדחקים, נחפזים לגמור את קניותיהם. כל אחד דאגתו ומחשבותיו לסחורתיו.

ובתוך השאון הזה נדחף גם יוסף הקטן. איש אינו מרגיש בו ואיש אינו שם לב אליו, אך הוא מתרוצץ ומחפש. עיניו תרות אחר כל איש ואיש, מחפש הוא את מי שהוא. ואת מי הן מחפשות העינים היפות הללו? את אליהו הנביא הן מחפשות! ולא מהיום משלשום, כבר מימים רבים הוא מבקש, ואינו מוצא.

זה התחיל ביום השחרור בחייו, בו התפרצו לביתו הרוצחים־פורעים, הרגו את אביו ורצחו את אמו היקרה. הוא בכה אז, בכה בלי הרף. ימים רבים לא אכל, בלילות לא ישן. על מה ולמה עשו זאת הרוצחים הללו? מדוע עוללו כה? והוא זוכר כיצד ניגשה סבתו, אם אבא. הזקנה והשכולה, הושיבה אותו

על ברכיה וספרה לו ספור ארוך על היהודים בארץ ישראל, ועל היהודים בגולה. היא הסבירה לו, עד כמה שאפשר להסביר, מדוע רצחו את אביו ואת אמו, אך ורק משום שהגם יהודים. ובנחמה אותו, אמרה שסוף סוף יופיע זקן בעל זקן לבן ארוך ועינים טובות ושמו אליהו הנביא והוא יקבצם מכל הגויים ויעלם לא"י. היא הוסיפה וסיפרה לו, שאליהו מתחפש כאחד האדם והוא מופיע תמיד בשוק מבלי אשר יכירוהו.

והנה הוא הולך עתה ומחפש את אליהו הנביא בשוק. מן הבוקר הוא הולך ואינו מוצא. עצוב הוא ולבו מלא דאגה. הנה מתקרב היום לקצו, השמש עוד מעט ותשקע, הסוחרים כבר אורזים את מזודותיהם, והוא הולך ומחפש, עוקב אחרי צעדי כל אחד ואחד, ולפתע נגלה לפניו יהודי זקן שמראהו דומה לזה שתארה לפניו הסבתה: זקן כפוף קומה, בעל זקן לבן וארוך. עינים חדות ומזרות זעם, צקלון על השכם ואיזור בד חגור למתניו וצעדיו כבדים. יוסי רץ אחריו להשיגו, להדביקו, אך הלה אינו נראה עוד, נעלם חיש מהר.

השמש שקעה, כוכבי לילה צצו במרומים. השוק נתרוקן, ויוסי הקטן שב הביתה מדוכדך ועצוב. אולי היה זה אליהו? ואולי?...

נסלו התרצ"ח

ליל שבת

כל ימות השבוע אני עומד ומחכה, מחכה ליום השבת כי יבוא. זאת היא נחמתי היחידה במשך ימות השבוע. הלמודים מכבידים, ואני מתנחם ואומר: „יבוא יום שבת ואנוח מעמל הלמודים, באה השבת באה המנוחה“. ומשמגיע ערב שבת והלמודים נסתיימו, אני רץ לביתי לעזור לאמי בהכנת השבת. אך מה אפשר לעשות והכניסה לביתי אסורה עלי. אמי משפשפת את הרצפות, מנקה את הכלים ואני דמי בראשי אם אכנס. וכך מתרוצץ אני בחוץ זמן ממושך עד שלבסוף אני זוכה להכנס הביתה.

את ביתי אין להכיר, הכל מצוחצח ונקי להפליא. על השולחן פרושה מפה לבנה ועליה עומדים ארבעה פמוטים מבריקים. בראש השולחן מונחות שתי חלות מכוסות מפית קטנה רקומה נאה. אני נכנס לאמבטיה שם כבר מחכים לי בגדי שבת. אני מתרחץ, מתלבש, ומחכה להופעת שבת מלכתא. אך אמי אינה נותנת לי מנוחה... „בגללך עוד נחלל את השבת“ — היא צועקת — „רוץ וקנה נרות“, לא בחשק רב אני יוצא והנה אבי לקראתי חוזר מעבודתו ונושא בידיו מגדנות וממתקים. הגיע השבת. השמש מתחילה לשקוע וראשי הבתים מצופים

זהב. מעל בניני "הדסה" בהר הצופים נראים מראות יפים עד להפליא. זאת היא השמש השולחת את קרני הפרידה שלה. אבא לוקח אותי בידו ומובילני לבית הכנסת.

בדרך דומיה ושקט. כל החנויות סגורות. תנועת כלי הרכב פסקה. מבעד לחלונות נוצצים אורותיהם של נרות שבת אשר בהסתכלך בהם נדמה לך, כי לא נרות סתם הם אלו, כי אם נרות מיוחדים שהביאה אתה השבת. מארמונה, הכל מסביב לבש בגד שבת מיוחד. אני כאילו נושם ריח אחר, אויר אחר. השמים כאילו שנו את צבעם והורידו את מסוה החולין שלהם. הכל אימר שקט, מנוחה, שבת, יופי, הקדושה כאילו מרחפת על עולם ומלואו.

שבת החרצ"ח

שנת תרצ"ח

לא היתה שנה קשה לישראל כשנה החולפת. נתקיים בנו הכותב:

"מחוך תשכל חרב ומחדרים אימה".

עם תחילת השנה כבר קדמונו הרצח והשוד. חיי היהודים נעשו הפקר. עשרות נהרגו ונרצחו בעיר ובכפר, בעמק ובהר. ככי אלמנות ואנקות יתומים עוובים נשמעים בכל פנה בארצנו. עצים שניטעו בזיעה ובעמל נגדעו בידי אנשי־פרא, חיות־טרף. דרכי ציון נשמו, והחולכי גתיות ילכו ארחות עקלקלות".

וכתוצאה ממעשי הדמים בא הרעב. רבבות יהודים הולכים-בטל בלי עבודה רעבים ללחם הם נשיהם ובניהם.

שוד רצח ודם מלאו את כל הארץ; "מדן ועד באר שבע ומגלעד לים אין אף שעל אדמתנו לא רוותה בדם".

במקום לדכא את הרוצחים השופכים דמנו כמים, שלחה הממשלה הממונה על ארצנו ועדה אשר הציעה לנתח את הארץ לנתחים ולגזול מאתנו 95% מאדמת ארצנו הקדושה, ובתוכם גם את ירושלים עיר קדשנו.

משראו המרצחים־הערבים מה שניתן להם בעד מעשיהם, לא שקטו, והמשיכו בתועבותיהם בכדי לזכות בארץ כולה. הגבירו את הרצח, התקיפו מושבות, התנפלו על עוברי־אורח שלויים, והפכו את הארץ לגיהנום של מטה, וחרמש הדמים עודנו קוצר ומפיל חללים מדי יום ביומו.

הצרות הקיפו השנה את היהודים בכל העולם. תמיד היה היהודי יכול להתנחם ולומר: "לאחי בארץ השכנה טוב" השנה הפך העולם לגיא־תופת. "ודמים בדמים נגעו".

על צרות ישראל בגרמניה, פולניה ורומניה נוספה השנה צרת יהודי אוסטריה ויהודי איטליה, ובסוף השנה נוספו לרשימה גם יהודי חבל הסודטים.

צורר ישראל, המן של זמננו היטלר (ימח שמו) הכניע בפרסותיו הגסות את אוסטריה והתחיל להשמיד כל אשר בשם ישראל יכונה. אלפי אנשים, חפים מעוון, שמו קץ לחייהם במיתות משוננות. נהר הדנווא מלא דמינו. עשרות יהודים

חשובים ונכבדים, זקנים וזקנות, הוצאו ביד רשע אל רחובות
וינה והוכרחו לנקות את הלכלוך והזוהמא. אלפי יהודים שולחו
למחנות-הסגר ונמסרו לידי מחבלים ומשחיתים, חיות בדמויות
אדם. רבים נמלטו מגיהנום זה בעירום ובחוסר כל, כל עוד נפשם
בכפם, אך בכל מקום מצאו שערים סגורים, שוטרים מזוינים
החוסמים את דרכם. אין מכניס ואין מקבל, אין גואל ואין
מושיע, והנה הם נעים ונדים כעניים מרודים מני-שער אלי-שער.
ומי יודע מה ילד יום? עם כניסת השנה החדשה קדמתנו
רעה חדשה: צרת יהודי טשכוסלובקיה.

אך מבין העננים השחורים שנתקדו על שמי ישראל נתגלו
ובצבצו גם נקודות אור אחדות: הישוב, עם כל גל וגל של
צרות ופורענויות זקף ראש ולא נפל ברוחו. בתוך הצרות
והרדיפות הוא המשיך ללכת בדרכו לכבוש את המולדת
העתיקה-החדשה. עשרות מושבות צצו כפתריות אחר גשם
דוקא בימי דמע ודם אלו, נקודות ישנות התרחבו והתצברו.
אלפי צעירים יצאו לשמירה על הארץ כחומת-אש.

עם השנה החדשה אנו תפילה ותקוה כי השנה הבאה עלינו
לטובה תהא שנת עליה, עבודה בנין, חופש וגאולה. אמן ואמן.

חשרי התרצ"ט

תפילה על הגג

חדר קטן מקושט ע"י סיסמאות ותמונות; על הקיר מלמעלה
לתוויה תמונה של מנהיגי החביב, הנמצא עכשיו בגלות שלא
מרצונו, הוא זאב ז'בוטינסקי. למטה מן התמונה מתנוססת
הסיסמא: „הזכות היא למעלה מהישׁ, — המשפט שנאמר
ע"י ז'בוטינסקי בזמן מלחמתו נגד חלוקת הארץ; שהרי, אין
אנו באים לדרוש את ארץ-ישראל מפני שיש לנו כאן כך וכך
מושבות ומספר כזה וכזה של אדמות שיש לנו. אלא מפני שיש
לנו זכות עליה כיון שזו ארצנו, וכאן התקיימה מדינתנו לפני
אלפיים שנה, מכיוון שכאן נוצרה ההיסטוריה שלנו, ומפני שאת
הארץ הזו כבשנו בהרב ושפכנו דם כדי להגן עליה מפני
אויבים המתנכלים להשמידנו.

הגני יושב ע"י השולחן שבחדר — (והחדר הוא של גודד
„נילי" — שהוא גודדי), בחברת חברים וחברות ושירה משתפכת
מלבנו. השירה הנוגה, חודרת אל הלב ונשארת חרותה בו
לעולמי עד; „נשבר כבלים אסרו ידינו מרסיסיהם נתיך החרבות".
אך מתי תבוא כבר השעה הזו? תתקבל נא תפילתי בשמים
ותקרב השעה... ותקרב...

עברו שעות; לילה. אני עומד על הגג, ע"י התורן, שהדגל

יומן-לטרון

א. המאמר

אמונה טפלה יש לי שאין יום הכפורים מביא עמו מזל טוב. אין אני מכוון לחתימה טובה לקראת השנה; זכורני ביום כפור לפני שלש שנים נתפסתי בצבא כשאני בורח מן המחנה, עוד באותו יום העמידוני למשפט, וגם העונש לא אחר לבוא. פעם אחרת תפרתי לעצמי חליפה חדשה לכבוד יום-כיפורים והנה בבואי הביתה אחרי הצום והתפלה מצאתי בחליפה החדשה קרע הראוי להתכבד.

ויום-כפור שחל בשבת לא כל-שכן שמעומד הוא לפורעניות, הרגשתי זו התאמתה, כאשר בדרכי בחזרה מן הכותל-המערבי — אשר בו הכיתי על-חטא — נגש אלי ברנש אחד ובעברית — אשר גם מרחוק נדף ממנה ריח האנגלית, שאלני לשמי. רגע היה נדמה לי, ששוב אני בצבא: רציתי לקפוץ לדום, להצדיע ולהגיד את שמי, מספרי, מספר היחידה וכו'. אך ברגע האחרון נזכרתי, למזלי, מי אני והיכן אני עומד, ובטון מנומס עניתי לשואל על שאלתו וחשבתי שבזה נגמר הענין. אך לא ממנו ולא מקצתו. הברנש בקשני ללכת אחריו.

מתנוסס עליו, בעמידה זו הגני מרצה עונש, אף כי אינני יודע למה ניקרא לכך „עונש“. מלמעלה מתנופף הדגל ומשמיע רחש כאילו המוני צפרים עפות ובשורה משמחת בפיהם. הכוכבים מלמעלה מנצנצים וממצמצים וכאילו מאשרים את בשורת הצפורים: הגאולה כבר קרובה... כבר קרובה... העצים והעלים עונים אחריהם במקהלה: הף! הף! ואני לוחש אחריהם: הגאולה כבר קרובה... כבר קרובה... וקולי נבלע במרחקי אין סוף.

חשון התי"ש

חדר התרבות בלטרון

— האם הדבר דחוף כל-כך? — שאלתי.

— זה יימשך רק כמה רגעים, ואז תהיה חפשי לנפשך, הוא הרגייעני.

בלית ברירה הלכתי אחריו מרחק של כמאתיים מטר ונכנסנו למרכז המשטרה. ידידי היה כנראה מוכר שם מאד, מאחר שכל השוטרים, המזויינים מכף רגל ועד ראש, ברכוהו לשלום בסבר פנים יפות. עלינו לקומה שניה וכאן ביקשני באדיבות רבה לשבת. ישבתי, וניתנה לי השהות לסקור את המקום אשר הובאתי אליו בצורה כל-כך מפתיעה. הבנין ששמש מקודם כבנין של בנק ידוע בארץ, והוחרם לצרכי המשטרה, היה רב-מדות וכן כמה קומות. זו הפעם הראשונה אשר ניתנה לי האפשרות להציץ בבנין מבפנים. האולם שבו ישבתי היה ארוך ונמשך כמסדרון רחב מסביב לקיר. במרחק קצוב עמדו שולחנות וערים מלאים ניירות וספרים.

אחרי רגעים מספר הובאתי לחדר אחר, שבו ישב אדם שלא היה לי הכבוד להכירו מקודם. ישבתי ממולו על הכסא המיועד לכך וחכיתי לבאות. האדם אשר ישב ממולי — אח"כ נתברר שזהו החוקר שלי, — דפדף בניירות המעורמים לפניו, הסתכל בי ושוב בניירות, והתחיל להמטיר עלי מבול של שאלות: מי אני ומה אני, מאין אני ולאן פני מועדות, מה עשיתי לפני עשרים שנה לפני עשר ולפני שנתיים. אחרי שהצלחתי במאמצים רבים לענות על ראשון ראשון ואחרון אחרון, הודיעני החוקר שלצערו הרב עליו לאסרני למספר ימים עד אשר יברר אם כל הפרטים אשר מסרתי נכונים הם. אח"כ קם

ובקשני ללכת אחריו . ליד השער נתלוה אלינו אדם שלישי,
וכך המשכנו בדרךנו, כמעט בחברותא עליה, מחליפים דברי
בדיחות ונראים מרחוק כשלושה ידידים ותיקים אשר יצאו לטייל
להנאתם ברחובות העיר.
הגענו ל"קישלה".

ב. ה"ה קישלה"

מי מאתנו לא עבר פעם ליד אותו בנין מרובע השוכן כבוד
ליד שער יפו?

אכן קודר נראה הבנין מבחוץ ; כולו בנוי אבנים מסותתות, —
וקירותיו עוביין מטר. השער הגדול נפתח לקראתנו ושני
גפירים ערבים נותנים לנו לעבור פנימה. חצר גדולה, מרוצפת
ומלאה חיים ותנועה משתרעת לפנינו. מכוניות משטרה הנמצאות
בתקון או החונות לפני צאתן לפטרול ; אורות-סוסים וערמות
זבל, אנשים במדים או בלי-מדים עוברים הלך ושוב. קול
מנגינה ערבית עולה מבית הקפה הזעיר אשר בפינת החצר וכמה
ערבים גוחנים על גבי שרפרפים נמוכים ושוחים קפה טורקי
מר בלגימות קטנות ומדודות, או מעשנים נרגילה בנחת.
דרך דלת ברזל מסורגת אנו נכנסים לתוך הדר-משמר קטן. ליד
שולחן משרדי רגיל יושב שוטר ערבי תורן המקדמי בברכת
„ברוך-הבא“, מודדני מכף רגל ועד ראש כסרסור בקי ורגיל
המסתכל בסוג סחורה חדשה. אחרי חילוף כמה מלים ומסירת

הפרטים האישיים הנרשמים בספר, אני נפרד ממלוי האדיב,
מודה לו על הזמן היפה שבלינו יחד, ודרך דלת קטנה נכנס אני
לחצר ה"לוקאפ".

ה"לוקאפ" — הוא בית-סוהר זמני שבו מחכים העצורים
למשפט. כמו כן נמצאים בו אסירים אשר נידונו לפחות
משלושה חדשים.

הרגשתי הראשונה היתה שנפלתי מאיגרא רמא לבירא
עמיקתא . היתכן שרק לפני כשעתיים הייתי חפשי לנפשי
כצפור דרוו? ברצוני הולך לכאן וברצוני למקום אחר?...

ירושלים, ה"קישלה", יום שבת, מוצאי-יום כפור, 5.10.46

ג. לטרון

יום שני — 3.2.47

היום, מאחר שהוא חל בתחלת השבוע והחדש, אנו מחכים
לבקורים. בדרך כלל רוב הבקורים, החלים פעם בחדש, הם
בשבוע הראשון של החדש. נוהג הוא, ונוהג יפה שאין בקורים
בשבת. כמו-כן אין קוראים לנו לחקירות וכו'. שבת הוא לנו
יום חג ויום קדש, שבו אנו נחים מ"עמל" ששה ימי השבוע.
ומכיון שכך, הרי גם יום ראשון הוא יום חג למפקד ואין הוא
מוכן לשאת באותו יום בטרחת המחנה. על-כן השבוע מתחיל
מיום שני.

כבר מהבוקר עומדים עשרות ליד הגדר ובעינים כלות מסתכלים דרך רבועי גדר-התיל לעבר הכביש, שמא... ואולי... מי יודע, יתכן; יתכן כי אני אהיה המאושר היום. בעינים המנצנצות תקוה נראית אמנם גם האכזבה, אך אנו ממשיכים לחכות — בסבלנות, האחד בחיוך קל על השפתיים, כאילו אין הדבר נוגע לו בכלל, והשני עצבני, מסתובב מגדר לגדר, מעלה עשן כארובה, וכדי לחסוך בגפרורים כנראה, הוא מדליק סיגריה מסיגריות. חבורה מתאספת בפנה ומתלוצצת כדי להפיג את המתוחות והצער הרב המצטבר אצל אלה שלא זכו להיות בין המאושרים.

מי היא הדמות המהלכת בכביש ופניה מועדות לעבר השער? קריאה מן החוץ, ומישהוא עונה מבפנים: מתחילה שיחה, שיחה שחמש גדרות תיל בתוספת שדה מוקשים מפרידים בין המשוחחים. הרי יכול אדם לעבור מרחק של מאה מטר בדקה גם בהליכה איטית למדי, אך כמה זמן צריך כדי לעקור את אותם מאה המטר המפרידים בינינו ובין הכביש, בינינו ובין החופש...

מאה מטר אשר עדים הם למאות מחזות שונים, מהקריאה הנרגשת, „אני אוהב אותך“ ועד הקללה העסיסית ביותר. אילו פה נתן לגדרות הללו והיו מספרות את אשר שמעו אי פעם! איזה ספר יכול היה להשתוות עם אותם המשפטים הבודדים אשר רק קטעים מהם מגיעים לאזני המעונינים; ואילו יכול היה אותו הכביש לספר את ההרגשות של האב, האם, האשה, או הילד אשר עברו בו לבקר את היקרים להם. וכביש זה

ההומה תמיד, ביום גשם כביום המסין, ביום סופה כביום נאה — ראוי הוא שיקראוהו „כביש-היסורים“.

יעומדים החברים נשענים על הגדר והמבט שלוח למרחקים. המכוניות עוברות בכביש הלך ושוב: שמא יושב באחת המכוניות הללו חבר או ידיד והוא גם לא יפנה מבטו לעבר זה... והן גם אני עברתי כך על אותו הכביש ובמבט מרחף הסתכלתי באותם הצריפים אשר מראם כה עגום ולא שמתו לבי להם. ורק עתה הבנתי את אותם הצעירים על מחשבותיהם והרגשותיהם, תקותם ואכזבותיהם, ששונם ויגונם. אכן אין חכם כבעל הנסיון.

יום שלישי — 4.2.47

בתל-אביב התקיים היום משחק כדור-רגל בין נבחרת בודפשט ונבחרת תל-אביב. כאן התהלכנו כל היום בצפיה לשעה שלש ועשרה, השעה שבה יתחיל השידור משהו האיזטדיון בתל-אביב. השידור הזה גרם למתיחות בין החברים במקום. כבר מהבוקר היתה התכונה רבה ומדי פעם ופעם הציצו החברים בשעון: עוד שמונה שעות, עוד חמש שעות, עוד שתיים. החשש היחידי אשר השבית את השמחה וגרם למתיחות העצבים היה החשמל. זרם החשמל הניתן למחנה מקורו במכונות המיצרות זרם הנמצאות בבנין המיוחד לכך ליד חדר הבקורים. אין המחנה נהנה מהזרם של הרשת הכללית, כדי שבשעת חרום יהיה תמיד זרם מקומי ולא תשתרר במחנה וסביבו אפילה אשר

תפתח פתח לכל מיני בריחות והתנפלויות מבחוץ. בדרך כלל אין חשמל במחנה בשעות הבוקר והצהריים עד 4.30. למאורע חגיגי ומיוחד במינו זה הובטח ע"י מ"מ מפקד המחנה זרם לשעות אחרי-הצהריים.

שעה שלוש הגיעה והספרוייזר יורד מהמשרד בהודעה שמכונות-החשמל נמצאות בתיקון: אולם ברגע שיגמר התיקון יפתחו את החשמל ונוכל להאזין לשידור. הרגעים חולפים והמתיחות גוברת. שעה 3.10 — השידור מתחיל, אך כאן אנו מתאספים מסביב למשדר אלם וסבוב הכפתור לא יעזור. רגע רודף רגע ובמחנה השתררה דומייה. הרוב מצפה בקוצר-רוח בבית-הקפה ליד המשדר. בין הבחורים עוברת הלחישה שמ"מ מפקד המחנה מנע בכוונה את פתיחת הזרם כדי להתעלל בנו במקצת. התמרמרות גוברת ואותותיה שונים. אחד מכרסם את צפרניו בעצבנות, השני מקלל בלחש בכל השפות הרשמיות והבלתי רשמיות; השלישי — פרצופו מתעוה בהעויה חמוצה, כאילו תקע את שיניו לתוך לימון בוסר.

אך יש כאלה אשר בכל זה לא סגי להם, והם יוצאים מהקפה, מתאספים קבוצות קבוצות ומתמרמרים בקול רם. בראשם עומד ג. בחור אשר כל חייו מתרכזים במלת-קסם אחת: „כדור-רגל“. הוא שחקן טוב, ושיחק באחת מהקבוצות ה"א הטובות ביותר. ג. הוא בחור פשוט, שמח ועליו תמיד, קצת קולני אך חברותי ומתידד עם כולם. אוהב לשיר אך אינו מצטיין בקול ערב ביותר. למרות זאת אוצר שיריו רב הוא. היה מקרה ואחרי שתיה קלה קיבל מצב-רוח טוב ובחצות הלילה היו צריכים להתחנן לפניו

שיפסיק את קונצרט הסולו שלו. והוא אשר נפגע ביותר מחוסר הזרם כעת. היתכן? האם הוא לא ישמע את השידור? הוא, שאילו היה בחוץ, יתכן והיה בעצמו מיצג את עירו העברית על שדה הכדורגל? הוא, אשר עוד בהיותו ילד בחו"ל ברח מהבית כדי לחוות בקבוצה העברית אשר באה לשחק בעירם! הוא אשר למרות אזהרות אביו ואחיו היה בורח מהבית כדי לשחק! לא יתכן כדבר הזה!! הוא מתרוצץ כארי בסוגר; רץ מאחד לשני מדבר בעזרת תנועות ידיים „משכנעות“, תופס מדי פעם בפעם את ראשו בידיו ועיניו מצטמצמות כשני סדקים צרים ואינך יודע אם ברצונו לבכות או לצחוק. נדמה שאילו היה „הפרדג“ מונח בכיסו וברגע האחרון היו מודיעים לו שקבל שנה נוספת לא היה מתרגש בצורה כזו. הרגעים חולפים והכעס וההתמרמרות על מפקד המחנה הולכים וגוברים, והרגשת אין אונים מדכאת את הכל. ההרגשה, שאין אתה אדון לגורלך וגם דבר קטן כזה אין בידך לשנות, מזכיר לנו מי אנו ואיפה אנו.

השעה היא ארבע. נשמעת שריקת ה"תמם". הסרג'נטים עוברים בין הצריפים ומונים באם איש לא חסר (או לא התוסף) במשך הלילה. השעה היא כבר ארבע ושלושים, רובו של המשחק עבר, וכנראה שאנו לא נשמע אותו וגם את התוצאות לא נדע אם לא ישדרו אותן הערב.

ופתאם... אור! מכל הצריפים רצים הבחורים; האחד לובש את החולצה תוך כדי ריצה, השני יחף, השלישי מחזיק נעל בידו וכולם ביחד קופצים לקפה מי בדלת ומי דרך החלון

ומתנפלים על המשדר. המנורות ברדיו מתחממות וקול הקריין בשמע: „דיאק תפס את הכדור... מסר לדולה... דולה להידקותי, אך שניאור התפרץ ובעט את הכדור לאלי, אלי לורמש... ורמש לבוגדנוב. זה האחרון בעט לשער הכדור מתרומם... מתרומם... יורד לשער אך עובר כחצי מטר מעל לקורה". אנתא אכזבה יוצאת מפי הבחורים. אך השאלה העיקרית היא מה התוצאות? מי משחק? כמה קהל וכו' ופתאם מוסר הקריין את התוצאות: 1:1! קריאת שמחה והתפעלות בוקעת מהכל.

השידור נמשך: הכדור עובר מרגל לרגל. נשמעות צעקות הקהל, שריקת השופט וגם קול מוכר הפלפל. הקפה שלנו בהפך כולו למרכז של חבר אנשים בעלי רצון אחד ושאיפה אחת: לנצח! על כן: „קדימה בוגדנוב! קדימה סידי! טוב, יום טוב!" הבחורים עומדים על הספסלים והשולחנות, גוחנים על גבי המשדר והאחד נשען על השני דורך עליו ודוחפו. אך מי ישים לב לקטנות כאלה? העיקר: קדימה! והנה „פנדל!" 2:1 לטובתנו! עיני הכל נוצצות. האחד מוחא כף והשני רוקע ברגלו כאילו הוא הוא אשר הכניס את הכדור לשער, השלישי מורט את שערותיו מהתרגשות. אך עולה על כולם ג. הוא נמצא במרומי האושר. הרי המשדר מדבר אליו, במיוחד אליו; הרי המדובר הוא בכדור-רגל! עיניו עצומות למחצה, ונראה ספק צוחק, ספק בוכה. פניו מסמיקות וידיו מתנופפות לכל הצדדים כטחנת-רוח העובדת במלוא היכולת.

אך גם לצעקות גבול, ואחרי קריאות שקט! שקט! אשר מגבירות את הרעש עוד יותר משתרר השקט הנכסף. המשחק

במשך. הקריין מוסר את מהלך המשחק ועל כל פנים נראית המתיחות. ושוב: „סידי בעט... השוער קופץ לעצור... אך הכדור בפנים 1:3 לטובתנו!" השולחנות מתמוטטים; השמחה עולה על גדותיה וג. מתמוגג כאוהב הזוכה להחזיק בורעותיו את אוהבתו אחרי פרידה ארוכה.

עוד רגעים מספר והשידור נגמר, הקריין נפרד מקהל מאזיניו, ו"הקהל" שלנו מתפור איש לצירפו כדי להמשיך ולשוחח על המשחק, כדי להמשיך להתוכח, להוציא מסקנות ולקרוא את מה שבין השיטין. הערב יורד, השקט משתרע שוב במחנה, רק אי פה ואי שם נשמע עוד קטע וויכוח אשר המלים „כדור-רגל", „בוגדנוב", „הדורוב", „חודיקות", „גול" ו"פנדל", משמשות בו בערבוביה.

יום רביעי — 5.2.47

בוקר, הכל קמים מי בקפיצה אחת ומי אחרי הרהורים ומחשבות, האם כדאי לקום בכלל? האם כדאי לעזוב את המטה החמה ולהתחיל ביום חדש? מה חדש בו ומה מסוגל הוא להביא בחובו? אותן המחשבות, אותם הרהורים התקוה לזמן יותר טוב. אך בכל זאת אי אפשר „להרקב" כל היום במטה. הכל קמים, רצים להתרחץ, ויושבים לשולחן לאכול את ארוחת הבוקר. בין היושבים ליד השולחנות מתנהלת שיחה על נושאים שונים העומדים ברומו של עולמנו: קצת רכילות על בחורות מהימים הטובים ההם או ניחושים על תוצאות משחק הכדור-

רגל שיתקיים היום בין נבחרת השרון וחיפה על האיציטדיון שלנו.

אמרתי „הכל” קמים, אך לא דייקתי ביותר. מקצה הצריף עולה קול נחירה רמה: הרעש וההמולה לא יכלו להעיר את משה. קול הנחירה נשמע קצובות, פעם עולה ופעם יורד. „המנסרה עובדת” מתלוצץ מישוהו. „כנראה שעוד לא הספיק למלאות את המכסה במשך הלילה”, מוסיף אחר. אך הוא ישן כלוט בשעתו. השמיכה מכסה את הפנים המזרחיים השחומים בעלי שפתים עבות־חושניות, אף רחב ושטוח, שערות קצרות ומסולסלות. רק העינים — בזמן שפקוחות הן — עינים חומות, קטנות ומביעות את הצער היהודי הטפוסי — אותו הצער שליוה את אבותיו במקום גלותם בעדן. בדרך כלל בחור טוב הנהו, שקט, כאילו אומר: „אל תגע בי ולא אגע בך”. אם בקשת ממנו משהו — לא יחסס מלעזור לך ככל האפשר. הלוכו איטי כשל דב מסורבל וכבר מרחוק מרגישים שהנה 85 קילו הולכים ומתקרבים. לעולם אינו ממהר, ב”ה יש הרבה פנאי. תמיד מחייך הוא, כאומר: „מה הבהלה, מה הרעש, אינשאללה! יהיה טוב, העיקר לא לדאוג”, וכמו שאינו ממהר לשום דבר, כך אין הוא גם מודרו לקום, „הרי יש פנאי, והרבה פנאי”.

גמרנו לאכול, התורנים מפנים את השולחנות, הבחורים עוזבים את הצריף ומשה ישן עדיין, גומרים לנקות את הצריף, לסדר את כל הדרוש לטידור, השעה היא קרוב ל-10.00 וקול הנחרה עדיין נשמע ברמה. אנשי הצריף מרגישים שיש אפשרות לעשות כאן „נומר”, היינו מהתלה, על חשבוננו ועד כמה שנהיה

עצלים, הרי למען עשות „נומר” כל המאמצים כדאים המה. סוגרים את התריסים והחלונות, נועלים את הדלתות ושומרים מבחוץ שאיש לא יפריע חס וחלילה את מנוחתו של הישן. השמועה פשטה בכל המחנה ומדי פעם בפעם ניגש מישוהו וזבחיון שואל: „עדיין ישן?” „ש”ש”ש!” משקיטים אותו „אל תפריע לו לישון”. הרגעים עוברים, מצטברים לרבעי שעות ולשעות, ומשה — מונח במיטתו כאבן שאין לה הופכין. בשעה 12.00 בצהריים נפתחה הדלת ולקול תרועת צחוק וגיל של כל הנוכחים מופיע משה, משפשף את עיניו ועדיין אינו מבין מה קרה כאן. אחרי כמה הסברות והצצה בשעון הוא תופס את הענין ונכלם הוא רץ למקלחת, וכל הצופים בהצגה מתפזרים איש איש „לעבודתו” ו„לעסקיו”.

יום חמישי — 6.2.47

מזל טוב! יש לנו חזרת. נא לא לטעות — יש לנו חזרת ולא חזירים. אתמול גילו מקרה ראשון של המחלה וזמן מה אחרי 10 עוד שני מקרים. סימני המחלה לא נעימים ביותר. הגרון מתנפח וכל הנגוע במחלה מקבל גרון שמן כחזיר, ומכאן כנראה גם השם חזרת. המחלה היא מדבקת מאד ומספיקה נגיעה קלה בנגוע כדי להדבק, וכל אחד חושש שמא מבלי לדעת נפגע מהמחלה, ומדי פעם בפעם ממששים את הגרון: שמא התחיל זה האחרון כבר להתנפח. מדי פעם נגש אחד הבחורים לראי ובודק, מוציא את הלשון ממשש את הגרון, מסובב את הראש ימינה ושמאלה ומחפש סימני התנפחות.

אך הנפגעים ביותר הם אנשי מחנה 3, אשר משם באו שלשת החולים. המחנה הזה הוא מחנה של חדשים (להבדיל מן הוותיקים) הנמצאים כאן פחות מחודש ועדיין לא נקלטו בין אנשי שאר המחנות, החומר האנושי אינו מן המשובח ביותר. את אנשי מחנה זה כלאו בתוך המחנה שלהם. השער נסגר ונ. עומד ליד השער לשמור בפני התגנבויות החוצה. מסתובבים ה„כלואים הכפולים“ האלה בתוך מחנם כעכברים במלכודת. אכן היה חברותית הוא האדם ושואף לחברה יותר מאשר לדברים אחרים. רגש השוויון, או יותר נכון הדרישה לשוויון, מפותחים הם מאד. כל זמן שכולנו כלואים יחד, מילא! הרי כולנו כך, אין על מה להתלונן. אך ברגע שחלק נמצא מקופח, כביכול, ההרגשה אינה נעימה. ועומדים הבחורים ליד הגדר והשער ומסתכלים בקנאה עלינו ה„חפשים“, החפשים להסתובב בכל שלשת המחנות וגם בבית החולים, ואילו הם רק במחנה אחד. עומדים הם נסמכים לגדר, האחד מסתכל בשקט על המטילים בחוץ ומעיניו ניבטת הקנאה, השני מחפש מקום סתר, או פרצה כדי להמלט החוצה. האחרים צובאים על השער ומתווכחים עם נ. כאילו הוא אשר גזר את הגזרה הזו. קול צעקות מתובלות בקללות נמרצות עולה ברמה. ומדי עבור בחור ממחנה אחר על פניהם „אוכלים“ אותו כולם בעיני קנאה לוחטות. אכן אין מחסור בפרדוכסים.

יום ששי — 7.2.47

ערב שבת. הכל מתכוננים ליום-השבת, יום המנוחה. עד

כמה שהדבר ייראה בלתי הגיוני, הרי מקפידים אצלנו על מנוחת השבת ועל התכונה לקראתה, לא פחות מבחור, ואף יותר: מתקלחים ומסתפרים, לובשים בגדים נקיים ומגוהצים ומתכוונים לקבל את שבת־מלכתא.

כיון שהזכרתי את התספורת, כדאי להתעכב בפרוטרוט על המספרה וגם על הספר שלנו. מי שיתאר לעצמו את ה"מספרה" שלנו כסלון מודרני, דוגמת "ווייס" בירושלים או אחרים מסוגו, ודאי יתאכזב מרה. בחלק האחורי של אחד המטבחים הוקצה חדר של ד' על ד', בעל שני חלונות צרים, ברוז עם מרזב, ואיצטבה אשר עליה עומדים "כלי־המלאכה" של הספר: מסרק שבור, מכונת גזיזה, אשר מורטת יותר מאשר גוזזת, וראי ארוך וצר עם חותמות של זבובים מאשתקד. רק בשני דברים מצטיינת המספרה שלנו: הראשון והעיקרי היא "אבקת בחורות", וספרו לי על מקרה שארע לאחד החדשים שהתפתה למקרא המודעה בדבר אותה אבקה וביקש אוקיה. קיבלו ממנו את התשלום ותמורתו קיבל קצת קמח, בלויית הוראה לערבב במים ולשתות שלש פעמים ביום. באם עזר לו הדבר אינני יודע, אך למנת צחוק גדושה זכה מפי הכל. הדבר השני שהמספרה שלנו מצטיינת בו הוא הספר: זהו בחור ירושלמי, הלומד את המלאכה על גבי הזקנים שלנו. אחרי שהנך יוצא ממנו חי ושלם, עליך לברך ברכת־הגומל. אך איש אינו פוצה פה ומצפצף כי הוא הספר היחידי ואנו בידי כחומר ביד היוצר. יש לו לאותו בחור חולשה מיוחדת למלים לועזיות או סתם מלים בלתי הגונות: מדי שמעו מלה כזו הוא שואל מיד לפרושה.

ואחרי מספר משפטים הוא "תוקע" אותה בין במקום הראוי לה ובין במקום שהיא אינה ראויה לו. בדרך כלל יודע הוא את כל חדשות המחנה ותוך כדי גזיזה אפשר לשמוע ממנו הכל ועל הכל. כדי לגוון את חדשותיו הוא מוסיף מפעם לפעם מלה לועזית בעלת רושם וצלצול, ומתוך הנאה מושך בשפמו השחור והמגודל.

אחרי שיצאתי בשלום מתוך הגז הזה אני רץ למקלחות החמות. וכאן מתחיל הענין. מקלחת חמה יש לנו רק פעם בשבוע, מאחר שכמות הסולר היא מוגבלת. בקיץ אין הדבר חשוב ביותר, כיון שרוב הבחורים כאן מתקלחים לפחות פעמיים ביום. אך בחורף אין הרוב יכול לעמוד במקלחת קרה עלי־כן מחכים בכליון עינים ליום הששי, הוא יום המקלחות החמות. ארבע מקלחות קרות ישנן בכל מתנה אך מקלחת חמה ישנה רק אחת. וכן כל ארבע־מאות האיש צריכים להספיק להתקלח במשך השעות הספורות שבהן יש מים חמים. הדוחק הוא גדול, צריך להזמין מקום ולעמוד בתור...

אך כל צרה סופה שתגמר (מכאן מסיקים שיש לנו סכויים לצאת מפה פעם), וגם לעינויים האלה מגיע הסוף. אנו חוזרים לצריף, לובשים את בגדי השבת המגוהצים, מסורקים ומגול־חיים — מקבלים את יום השבת.

יום שבת — 8.2.47

יום השבת מתקרב לסיומו; הקץ למנוחת השבת ולשקט והשלחה האופפים את המחנה ביום המנוחה הקדוש, עוד מעט

ויתחיל שבוע חדש, יום חדש, יום מלא טרחותיו וצרותיו, שמחותיו הזעירות והתקווה התמידים ל„פראג“. השעה היא קרוב לחמש, אחרי ה„ספירה“. ואחד אחד אנו קמים מעל המיטות, כשקורי השינה עדיין שרויים בעינינו, ורצים לשטוף את הפנים. פתאום עוברת השמועה ש„התמם“ (הספירה) לא יצא „תמם“, חיינו: חסרים מספר בחורים למנין. על-כן על כולם להשאר בצריפים והספירה תתחיל מחדש. סופרים שוב ומתגלה ששנים חסרים: יצחק ונחום. איך קרה-הדבר אין איש יודע, אך מפה לאוזן עוברת השמועה: „הם ברחו!“ השמועה עוברת מפה לפה וחיוך אירוני שורר על כל פנים, כאומר: בכל זאת „סדרו“ אותם. למרות הכל הצליחו לברוח באמצע היום על אף שבע הגדרות, המוקשים והשמירה הכפולה והמכופלת. זמן קצר היו כאן שניהם, קצת למעלה משלשה חדשים. האחד בלונדיני בקרבת שנת השלושים, בעל פנים רציניים והילוך של שחקן כדור-רגל פרופיסיונלי, שפמו הבלונדי חד בקצותיו, עיניו הכחולות משוות לו צורה של בלש מובהק. בדרך כלל שקט הוא, רוב שעות היום, שוכב הוא על גבי מטתו כשפיו פעור למחצה, מחמת האסטמה וקורא רומנים זעירים ו„בלשים“, וכל אותה הספרות שכל המרבה בה ברציחות, הרי זה משובח. אך מדי פעם בפעם נכנס ראשו ורובו לתוך ויכוח מאותם הויכוחים הרגילים בצריף המתחילים בבדחה והחיים על הירח וגומרים בהפראה מלאכותית של פרות.

השני, גבוה, רחב כתפיים, בעל שערות שחורות ועינים

בהירות, „צבר“ אשר רוב הזמן מסתובב הוא ממקום למקום עליו ומחייך, ומדי פעם בפעם רגילו להוריד את היד על שכמו של חבר לאות חיבה אשר סימניה נשאים בבשר... מלבד זה הנו בעל קול ערב שלעתיים קרובות נשמע ברמה.

שניהם עשו יד אחת והחליטו לצאת „פראג“, בלי מאסר בית, בלי התיצבות פעמיים ביום, ובלי ערבות של חמש מאות לירות.

בינתיים מתרוצצים הסרג'נטים, כעכברים אשר טעמו רעל, מחדר לחדר ומחפשים את שני ה„תכשיטים“. אין מקום אשר אותו לא הפכו, אין מקום אשר לשם לא הציצו. לתוך פת האשפה, הארונות, בתי-המקלחות ובתי-הכבוד, אין הם יכולים עדיין להאמין שהדבר קרה באמת. אין דבר, בקרוב ישוכנעו בכך. כמובן, שמיד נודע הדבר במשרד, והקצינים ובראשם ק. ירדו לבדוק שוב. הקצינים לא בוטחים בסרג'נטים ואנו סובלים בינתיים, כי אי אפשר לעזוב את הצריף ומדי פעם בפעם נכנס מישוה אחר וסופר אותנו כאילו במשך חצי השעה האחרונה נולדו חדשים כדי למלאות את המספר החסר. לשוא. ק. הוא קצין בעל כוכב אחד, נמוך ושמן ובעל פנים עגולות ומפוטמות כלבנה במלואה ויחד עם זאת זריז וממולה, עד שלפעמים עולה הפסוק בטהרת מוצאו, מדבר קצת עברית ושולט היטב באידיש וגם שפתו האנגלית מתולבלת בפתגמים אידישאים למכביר. רגילו הוא לאמור באידיש העסיסית שלו: „איך האב א אידיש קאפ מיט א גויישען מזל“. ובאמת מכיר הוא את כל ה„פוילע-

שטיק" ומזמן בואו לכאן בתור בעל כוכב, מחפש דרכים ואופנים
איך להקשות את חיינו.

ק. בחברת מספר סרג'נטים עברו מצריף לצריף בלוית
רשימת אנשי המחנה ושאלו איש איש לשמו כדי לקבוע אם
באמת חסרים אנשים ומי הם. החקירה נמשכת עד חצות ואנו
בינתיים נרדמנו כשמחשבותינו מלוות את הבורחים.

יום ראשון — 9.2.47

גם היום עסוק כל המחנה בחקירה על הבריחה של השנים.
כל אחד מביע את השערתו איך קרה הדבר ובאילו צורה ואופן
ברחו הללו. בינתיים בודקים השוטרים את הגדרות שמא
תתגלה איזו פירצה, או מנהרה. כמו כן באו כמה חוקרים
מהבולשת ואנו נקראים לחקירה אם ראינו או שמענו משהו.
והמחנה כמקצה. כל אחד מסביר בתנועות ידיים וצעקות, חושב
שהוא הצודק; הרי כולנו חכמים וכולנו נבונים...

בבוקר הופיעה מודעה במקום הציבורי ביותר של המחנה
שלפיה תיערך התחרות בין נבחרת תל-אביב ונבחרת השרון.
והענין אינו פשוט כל כך. זר לא יבין מה פרוש התחרות זו.
גביע זה שהתקבל לפני כחודשיים, מתנת "קרן תל-חי", הוא
גורם מתמיד לויכוחים והתעוררות במחנה מחמת הרצון העז
של כל מחוז ומחוז לזכות בגביע. אחרי שורה של משחקים יפים

הגיעו לגמר שתי הנבחרות של תל-אביב והשרון כשלכל אחת
מהן שבע נקודות והמשחק הזה הוא אשר יזכה את הקבוצה
המנצחת בגביע. לרגל מאורע חשוב זה נדחו כל שאר הענינים.
וגם הרעש של הבריחה כאילו השתק וכל המחנה עסוק
בניהושים מי הוא שיזכה בגביע הנכסף. משעות הבוקר
המוקדמות רצים השחקנים לסמן את מגרש האיצטדיון שלנו,
להשיג נעליים וכך. התכונה רבה ורבים מתערבים שקבוצתם
היא אשר תזכה. גודלם של ההתערבויות הוא שונה: מכוס קפה
וקופסת סיגריות עד ליום-תורנות.

עם התקרב ה"תמם" של שעה 2, שמיד אחריו תתחיל
ההתחרות, גוברת גם המתחות, ו"רדיו-קרדל" שלנו מעביר
שמועות שונות ומשונות. הקרדל הוא כלי לקבול הצואה בבת-י
השמוש שלנו, ועל שמו נקראות כל אותן השמועות העוברות
מדי פעם לפעם במחנה ואין איש יודע את מקורן ואת אמיתותן.
ובכן "רדיו-קרדל" זה מפזר שמועות משמועות שונות. שחקן
פלונגי ישחק ושחקן אלמוני החליט לחזור בו. אחרי רגע באה
ידיעה סותרת: פלונגי דוקא לא ישחק ושלמוני חזר בו ויתכן
מאד שישחק. האחד חולה ולא מרגיש טוב, והשני שהוא חולה
כסוכן דוקא ישחק. ושמועה רודפת שמועה.

מיד אחרי ה"תמם" מתחיל הקהל לזרום בהמוניו לכיוון
המגרש. האוירה מחושמלת, כל אחד מחכה לשריקת השופט.
ועדת הספורט המורכבת ממספר אנשים שונים, אשר כל טרחת
המחנה בשטח הספורטיבי מונחת על כתפיהם מביאה שולחן
קטן המכוסה שמיכה ועליו הגביע, מצוחצח ומבריק כולו.

הקבוצות עולות על המגרש: האחת בחולצות ירוקות והשניה בכחולות. החולצות הן בעצם רק גופיות ממשלתיות בעלות שרוולים אשר צבעו אותן בעצמם במיוחד למטרה זו. אחרי מספר רגעים עולה גם השופט, שופט מאיגוד השופטים של ק"ק לטרון. השופט הוא בחור גבוה, אך רחב כתפיים, בעל כרס קרתנית קטנה ושפם בעל ממדים עצומים המפיל פחד, ועומד בסתירה רבה לפניו היפים, המביעים טוב-לב. לבוש הוא, כיאה להודמנות חגיגית זו; חולצת „טריקו" לבנה, מכנסים קצרים, נעלי ספורט לבנות וגרבים לבנות. נשמעת שריקה וראשי הקבוצות ניגשים לשופט.

אחרי לחיצת ידיים מסתדרות שתי הקבוצות לפני השופט. עוד מספר רגעים והמשחק מתחיל. רבים המשחקים אשר ראינו בחוץ, אך מובטחני שאת המשחקים הללו בלטרון לא נשכח לעולם, למרות ההתחרויות הגדולות והבין-לאומיות שרבים מאתנו היושבים כאן ראו בהיותם בחוץ, אצלנו המשחקים מצטיינים במשהו אשר אי אפשר למצוא בשום שדה כדור-רגל. אצלנו משמש הדבר כפורקן לעודף של אנרגיה ומרץ המצטברים בבחורים.

הקהל מתלהב, צועק ומפריע, מגנה או מעודד את השחקנים ותוך כדי כך שוכחים אנו את המקום שבו אנו נמצאים ואת התנאים הבלתי-נורמליים של חיינו. במשך תשעים דקות כל המחשבות מרוכזות בשדה הכדור-רגל, ב-22 השחקנים, בשופט ובכדור אשר מתגלגל מרגל לרגל ומשער לשער.

אחרי 90 רגע של משחק מאומץ, פראי, ולפעמים גם יפה

דמרתק מנצחת נבחרת השרון בתוצאה של 2:3. ולקול תרועות הקהל הרב מוסר ה„סופרווייזר" את הגביע לשוער הקבוצה המנצחת. הגביע נישא על ידיים ומתנוסס ברמה. הקבוצות יורדות מן המגרש והקהל חוזר למחנה. רק בדרך למחנה אנו רואים את עיני הקנאה של הכלואים במחנה 3, המלוות אותנו.

יום שני — 10.2.47

כפי שחשבנו מראש, לא נגמר עדיין ענין הבריחה. כבר בבוקר עברה השמועה שהיום לא יהיו ביקורים. כפי שהתברר אין לבולשת לא תמונות השנים שברחו וגם לא טביעת אצבעותיהם, וכרגיל אין חכם כבעל הנסיון. מנסיונם זה למדו לקח ומיד הדגימו את הדבר לפנינו. הפקודה היא שכל אנשי המחנה מחוייבים לבוא ולהצטלם ועד אשר תגמר הפרוצידורה הזו נאסרו הביקורים. ומאחר שבמחנה יש כיום למעלה מארבע מאות איש, הרי הדבר עלול להמשך שלשה-ארבעה ימים. הסובלים ביותר הם אלה אשר זכו לביקור דוקא היום. הם מסתובבים ליד הגדר ורואים את יקיריהם על הכביש מנגד. מחמת הרעש של שיירות הצבא העוברות אין אפשרות להחליף אפילו מספר מלים. המבקרים עומדים על הכביש ואינם יודעים מה לעשות. הזמן עובר ואין גם סיכויים שהמצב ישתנה. לאחר כשעה הודיעו להם באופן מוחלט שאין להם מה להכות. מרחוק אנו רואים שהמבקרים הם עצבנים לא פחות מאתנו; מי יודע באיזה מאמצים עלה להם השגת הרשיון והיותור על יום

עבודה, ולבסוף, אחרי שכל המאמצים להגיע לכאן מצליחים. מגרשים אותם בגערה מהשער, ובזאת מסתיים הענין. כאן כל המחנה מתאחד נגד הגזרה: זו פגיעה בבבת עינינו, בביקורים. ההחלטה עברה איפוא במחנה שאין ללכת להצטלם עד אשר לא ירשו למבקרים שבאו להכנס. כמו־כן דורשים אנו שכל הסידורים של הבולשת במקום לא יפגעו בזכויות שלנו. ההחלטה היתה ספונטנית; אין איש יודע מי החל בה, כיון שאיש לא נתן את הצו. הרגעים עוברים ואנו מחכים בקוצר רוח לגמר המשא־ומתן שבין ה„סופרווייזר“ שלנו ובין אנשי הבולשת. האם נשיג את מבוקשנו, האם נדע לעמוד בתוקף על דרישותינו? העצבנות ואי־הודאות מגיעים לשיאם. אך הנה יוצא ה„סופרווייזר“ ומודיע: „חברה, התכוננו! בעוד רבע שעה עולה הקבוצה הראשונה לביקורים.“

הידד! השגנו את שלנו.

יום שלישי — 11.2.47

בשעות שלפני ארוחת הצהרים נכנסו לצריף ארבעה בחורים חדשים. לא חדשים במחנה אלא חדשים בצריף. הפרוצידורה של החלפת צריפים אינה פשוטה כל־כך. עוד ביום הקודם בשעות הערב המאוחרות, כשרובנו נמצא כבר במיטות, אך האור לא כבה עדיין, הציע אחד מחברי הצריף את המועמדים שהוא ממליץ עליהם. הלה מוסר את הצעתו לראש הצריף שלנו, וזה האחרון מעביר אותה להצבעה דימוקרטית למופת. כן יקום וכן יהיה. לעתים רחוקות מאד יקרה שהצריף ידחה את

מועמדותו של אחד החברים. והמציע שוקל בדעתו היטב היטב אם ראוי אותו החבר לבוא לצריפנו ובחברתנו. החיים כאן סגורים, ועד כמה שהדבר יראה משונה אין אני מכיר בשמותיהם של יותר מארבעים איש מתוך ארבע המאות הנמצאים כאן; כוונתי לארבעים מחוץ לאותם ח"י החברים בצריף. כיון שאנשי הצריף הם חברה סגורה ומסוגרת אשר זר כמעט לא יבוא לתוכה; חבורה בעלת שמחות ואכזבות, זכויות וחובות משלה, חברה ככל חברה שבחוץ.

יום רביעי — 12.2.47

הבוקר הלכתי להצטלם ולמסור את טביעת אצבעותי. זאת היא הפעם השניה — במשך ארבעת החדשים שאני נמצא במעצר — שעלי לעבור את הענין המשפיל הזה. משפיל אמרתי, כי כך הנך מרגיש בשעה שמתניחסים אל בחורים אשר הובאו לכאן, כאל פושעים מועדים. בחדר קטן ד' על ד' אמות, אשר נמצא בבית־החולים מאחורי צריף המרפאה יושבים אנשי הבולשת, והתור של המחכים מזדנב החוצה. אחרי כחצי שעה של עמידה בתור מגיע תורי, רושמים את השם, הכתובת האזרחית והמקצוע. עם פתקה אשר עליה מסומן המספר הסידורי שלי, אני עובר לשולחן השני שבו עובדים שני אנשי בולשת אחרים המתעסקים בלקיחת טביעת האצבעות. שניהם צעירים, ספק אם הגיעו לגיל הבגרות, והאחד, חושבני שנסטרר לא טעם עדיין את טעם התער. על השולחן לפניהם מונחת טבלת זכוכית שמדי פעם לפעם מכסים אותה בשכבה של חומר

מנחם בגין

חייל ומפקד למופת

במחתרת קם לעם ישראל טיפוס מיוחד של חייל. שום חוק ושום עונשין לא אילצו את המתנדב במחתרת לוותר על נוחיות חייו הפרטיים, לסכן את חרותו האישית ולהשליך חייו מנגד. "חוק" בלתי־כתוב הביא את טובי הנוער העברי לשורות הארגון הצבאי הלאומי, למיתרסי מלחמת השחרור; זהו חוק הברית הנצחית והבלתי־מנוצחת, בין אלהי החרות לבין האדם החפשי. גאווה הנובעת מהכרת המעשה בשרות אידיאל טהור, גאווה פנימית שקטה ללא רבב של יוהרה; התשוקה למעשים, לכבושים, שאיפת בצוע ונצחון בריאה ללא ערבוב של הרפתקנות; תחית אהבת־הקדומים של אדמת המולדת; שקט נפשי הן מול הישגים והן נוכח כשלונות; נכונות הקרבה ללא סייג, אך ללא תסביך, "עקדתי"; אמון מוחלט בהנהגת המלחמה; פשטות ביחסים בין המפקד והממונה עליו, בין החייל ומפקדה, פשטות שנבעה מן ההכרה בשוויון המוחלט בשרות לרעיון והסכון האישי — אלו הן התכונות העיקריות, המיוחדות, שנוצרו

שחור ודביק הדומה במקצת לזפת, ומפזרים אותו עד שהזכוכית מתכסה בשכבה דקה ושוה בכל מקום. אחרי גמר ההכנות הללו אוזו הוא בידך ומגלגל את האצבעות אחת אחרי השניה על גבי הטבלה ואחרי־כן על גבי הניר המיועד לכך. הדבר הולך ונשנה גם עם היד השניה, כך שעל גבי הניר נשארים הסמנים של כל אצבע לחד וכולן יחד. עוד חתימה של שמך על הגליון שלפיה „הנני מאשר שזאת היא טביעת אצבעותי שנלקחה ע"י אלמוני ביום פלוני", ובזאת מסתיים הסבוב הראשון. מכאן עוברים החוצה לידי הצלם, זה האחרון הוא צעיר לבוש מדי נוטר מוסף, כנראה מבני דודנו. אני יושב על שרפרף ועל החזה תולים לי את המספר הסדורי שלי בלוית שתי האותיות D. C. שפירושו DETENTION CAMP (מחנה מעצר). הצילום נגמר ואני חפשי לנפשי — בגבול גדרות התיל...

וטופחו במשפחת החיילים המורדים. ואחד מנושאייהן המופתיים
של תכונות תרומיות אלו היה — המפקד ישי.

היתה לי הזכות להכיר אישית את ישי. ראיתי מקרוב את
יחסו לחיילים, אשר עליהם פקד; ראיתי את יחס החיילים
אליו. הוא דרש הרבה, אך בעצמו נתן והיה תמיד מוכן לתת
יותר מאשר דרש. בימי הקרב על יפו נמסר לי, כי מספר
מפקדים של „ההגנה“ שיבחו את הכושר הקרבי של מפקדי
הארגון הצבאי הלאומי וחייליו, אולם בקרו „מגרעת“ אחת
של מפקדי „הארגון“: „הם מתפרצים הראשונים לקו האש“ —
אמרו המבקרים מן „ההגנה“ — ודבר זה אסור דוקא למען
פעילות היחידה הלוחמת.

אין לשלול את ההצדקה הפורמלית מטענה זו. אולם
צבאנו הקטן הגדול היה צבא מתנדבים בעל אופי מיוחד:
הסכון האישי המתמיד של כל מפקדיו וכל חייליו היה היסוד
העיקרי של המשמעת ששררה בשורותיו. הדוגמא האישית
היא גורם הנוכי בכל צבא; היא היתה הגורם בהידיעה
בארגון הצבאי הלאומי. לא רק אחרים בקרו את „הסתכנות-
היתר“ של מפקדינו; אף חיילינו בחזית יפו רטנו נגד מפקדים
„שחובתם לפקד מרחוק והם תוחבים אפם לתוך חבית-אבק-
שרפה“. בצבאות אחרים, שאין בהם לא הדוגמא האישית הזאת
ולא האהבה הזאת משמיעים אנשי השורה טרונות כלפי
מפקדיהם, אולם בכוון הפוך...

המפקד ישי היה בין אלה, שעליהם נמתחה „הבקרת“ של
הסתכנות יתר. „הנני“ היתה קריאתו לכל הודעה על פעולה
קשה, מסוכנת. וכך קנה את אהבתם ומסירותם של חייליו. כלל
גדול הוא, כי רק מפקד, המחזיר באורח חייו ומעשיו את
ההכרה בקרב חייליו, כי הוא מוכן לתת יותר מהם יצליח לקבל
מהם את המכסימום של נכונות ההקרבה ויכולת-הבצוע. ישי
הגשים כלל זה הלכה למעשה. הוא ידע להיות חייל מצויין;
משום כך השכיל להיות מפקד מצויין.

בקרבות רבים השתתף ישי, אם נגד כוחות הכבוש הבריטיים
ואם נגד הפורעים והפולשים הערביים, אבל לא רק אל האש
צעד בשורה הראשונה. בשוך הקרבות, בצאת חיילי המחותרת
לאחרוש את אדמת המולדת, אשר בדמם פדוה, התנדב ישי, אחד
הראשונים, גם למלאכת-קודש זו. ועליה נתן את נפשו.
גבור בחייו; קדוש במותו.

ה ש ל ה

ביום הכפורים עמדו כבר שלשתם לפני כסא הכבוד, שלשת הצעירים אשר נספו במיטב ימי עלומיהם לילה יוסף, בת ה'19, בת המושל הצבאי של ירושלים, שנפלה על הגנת המולדת בנגב; דוד רוטנברג בן ה'18, בנו של מנהל חברת החשמל; וצבי קניג בן ה'24, המפקד הגבור שנטל על עצמו את השליחות ההיסטורית להחזיר לישראל את העיר העתיקה של ירושלים ועמד בראש ההסתערות של פלוגת אצ"ל על הומת העיר העתיקה. שני החיילים האמיצים נהרגו בתאונת דרכים.

בימי המלחמה האלה אנו רגילים לאסונות, וכותרות שחורות אינם יקרי המציאות בעתון עברי, ואף על פי כן דקר כאב חרישי את הלב במשך כל יום הכפורים למקרא שלשת השמות האלה, כי השמות הללו, שהיו הפעם עטופים במסגרת שחורה, העלו מתהום הנשיה מתקופה דראמטית בתולדות המולדת.

שלשת הגבורים הקדושים האלה עמדו זכים לפני כסא הכבוד, שעה שבמרומים שקלו את מעשיהם של הצעירים שהקדימו להתייצב לדין שמים, לילה יוסף עברה ודאי מהר את המבחן. מכדור של האויב נפלה. אך משנגשו שני הבהורים

לכס המשפט נשמע רטון בבית הדין של מעלה. לא האויב הצר אשם במותם ללא עת. אלהים שמר עליהם בכל שעות הסכנה. צבי קניג ראה את המות בעיניו פעמים אין ספור. הוא היה חייל בבריגדה העברית, ויצא שלם מכל שדות הקטל, ואף אחד ממליוני הכדורים של קלגסי היטלר לא פגע בו. וגם במלחמת השחרור הנוכחית היה קניג תמיד בקו האש הראשון. הוא הוא שהסתער על החומה כשהבריטים והערבים המטירו אש וגפרית על חיילי ישראל הנועזים — ויצא ללא תקלה. הוא היה בעמדות המסוכנות ביותר, ואלהים נצרהו. אבל נסיעת השתוללות של נהג עברי קפחה את חייו ואותו חוסר אחריות המית את דוד רוטנברג בן ה'18. ה"ספורט" של נסיעת שגעון ברחובות ובדרכים, שעבר בירושה לצבא ישראל מחילותיהם של הבריטים — הוביל כבר לעולם האמת יהודים רבים, גברים ונשים, זקנים וצעירים, אזרחים וחיילים. ו"משחק" זה הקדים כל כך להביא לשערי שמים את שני הצעירים היקרים, שכדורי האויב לא יכלו להם.

ועל שתי מיתות אלה, כעל רבות אחרות, עתידה ליתן את הדין מפקדת הצבא העברי, שעד הנה לא נקטה אמצעים חריפים ביותר נגד החיילים הנהגים הקטלנים, שעד עתה לא אסרה בתכלית האסור נסיעות מהירות מדי ברחובות שוקקים מאדם ובכבישים גדושי תנועה. שני הצעירים לא יכלו לומר דבר להגנת הברם לנשק ולגזע, אשר הובילים ישר אל המות, ללא כוונת זדון, אבל בעטיה של קלות דעת פושעת. וכה שוכלו משפחות בישראל מבניהם יקיריהם.

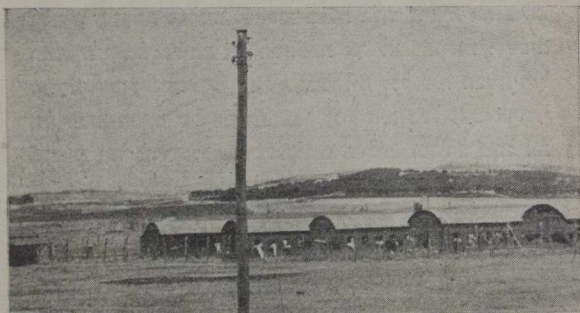
את צבי קניג, את הג'ינג'י התוסס מלא החיים, ששנות שרותו בבית"ה, בצבא ובמחתרת, לגמרי לא הטביעו את חותמן על פניו — הכרתי יפה. בלטרון שהייתי אתו כמה חדשים, והוא עזב את מחנה המעצר אחרי „בלוי בפנסיון זה של ה.מ. המלך ג'ורג' החמישי" — למעלה משנה — בתואר המכובד ביותר לו זוכים עצורים: הוא היה ה„סופרויזר“, המפקח מטעם דרי המחנה בפני שלטונות המשטרה והעצורים.

זכורני את הפגישה הראשונה אתו. בא לצריפי, הציג את עצמו ואמר: „אני מועד אגוד החיילים המשוחררים במעצר. באתי להודות לאדוני על עזרת, „המשקיף“ שהושטה לנו לפני חדשים אחרים, כאשר הכרזנו שביתת-רעב נגד יחס המוסדות הישוביים אלינו“. כל הזמן פנה אלי בלשון „אדוני“ וחדשתי בו שהוא יליד פולין, שהפניה בלשון „אדון“ טבועה באופיה של השפה הפולנית. ואולי הוא חניכו של ז'בוטינסקי גם ביחס הכבוד שאיש רוחש לרעהו בבטוי. מפיו נודעה לי הפרשה המיוחדת של מעצר החיילים המשוחררים. בלטרון היו ארבעים איש ובגלות קניה — עשרים וחמשה. גם במחנה העצורות בבית-לחם היו כמה חיילות עצורות. נראה שקניג היה איש הסדר למופת. מזכירות אגוד החיילים העצורים שהוא ניהל, היתה מסודרת באחת המזודות שמתחת למטתו, וכל נייר היה שמור בקפדנות ומדופתר כבמשרד גדול.

הוא ניהל בשם אגודו קורספונדנציה מסועפת עם הממשלה, עם השלטונות הצבאיים ועם המוסדות היהודיים בארץ. סיפר לי על חיילים יהודים ששרתו חמש עד שש שנים, שקיבלו

מדליות על מעשי גבורה ואומץ-לב, שהזכרו לשבח בהודעות צבאיות. והנה אי אלה מהם הוצאו והובאו למעצר מיחידות השירות שלהם. אחרים שוחררו, אך בצאתם מן הקסקטין — נאסרו כחשודים בטרור. החיילים המשוחררים נרגזים על שמוסדות-הישוב הרשמיים, שבעידודם ולפי הוראותיהם התגייסו, אינם דואגים להם כלל. ולא רק שאין פועלים למען החיש את שחרורם, אלא שאינם מטפלים כלל בהבטחת זכויותיהם של חיילים משוחררים בסדור בעבודה, שכון וכו' וכו'. על כן הכריזו שביתת רעב שנמשכה למעלה משלשה ימים. רק אחרי שבאו לבקשם הרב הצבאי גולדמן ומר אריה פוסק, והבטיחו להם לדאוג לעניניהם — הפסיקו את שביתת הרעב.

אחרי-כן הייתי פוגש את קניג ב„צריף המנהלים“. היה זה הצריף המיוחס ביותר בלטרון. שם סדרו העצורים שמהם

היתה מורכבת הנהלת המחנה. הכל ידעו, ששם גרים
ה"שיבוטים", בעלי התפקידים בארגון הצבאי הלאומי, שנפלר
בידי המשטרה הבריטית, אך במחנה המעצר הם ממשיכים את
שרותם כרגיל. הקשר עם החוץ היה מפליא. עכשיו לא יהיה זה
עוד משום גלוי סודות, שהחומר הבלתי ליגאלי, — כרוזים,
עלונים, עתונים פנימיים — היה מגיע לידי ראשי העצורים
בלטרון עוד טרם שהודבק ברחובות הערים. הקונספירציה היתה
מפתיעה. בהכנס אורח לצריף המנהלים, לא ידע כלל ולא
הרגיש, שבתוך ארבעת קירות העץ הללו מתכננים את התכניות
הנועזות ביותר, שהפחידו את השלטון הבריטי. שם תוכנה גם
הפירת התעלה שמעשה שטן נתגלתה ימים ספורים בטרם
שהוצאה לפועל הבריחה הגדולה. משם, מן הצריף ההוא, פרשה
המחתרת את שלטונה הסמוי מן העין אבל המתוכנן והמלא,
על כל חמש מאות וחמישים העצורים אשר בלטרון. שררה
בלטרון משמעת קפדנית, שאחזה בצבת בלתי נראית את כולם.
האנשים קיבלו עליהם את המשמעת אך לא ראו את החוטאים
הדקים והחזקים שהובלו מצריף המנהלים לכל פנה חבויה ועל
כל שטחי החיים של המחנה. צבי קניג היה בעל חוש ארגוני
מובהק, ועל כן הוטלו עליו תפקידים גדולים. זמן רב ניהל את
ה"ארזק", אספקת המזון וכל צרכי המחנה. לא היה זה דבר קטן
לסדר את כלכלתם של חמש מאות עד שש מאות איש; והוא
ה"סתדר" עם הערבי עב"הכרס והערמומי, שהיה הקבלן הראשי
לאספקת המזונות ללטרון; וכן רכש את לבו של המפקח האנגלי
על האספקה שצריך היה להשיגו על ה"כשרות", שלא יכניסו

דברים בלתי רצויים, ואין זה סוד, שלא רק חומר בלתי-ליגאלי
בנייר הוכנס ללטרון, אלא אף נשק ותחמושת.

זמן קצר לפני שחרורו נבחר צבי קניג ל"סופרווייזר" הראשי.
היתה זו המשרה הגבוהה ביותר במחנה, וכרגיל נבחרו לתפקיד
זה המוכשרים ביותר ואנשי המחתרת המסורים ביותר. היה זה
שלטון של עיר שלמה, והיו כרוכים בו ענינים כה מרובים
ומסובכים, שרק בעלי כושר בצוע בלתי רגיל היו מסוגלים
למלאו.

לפני שבועות אחרים פגשתיו בתל-אביב. היה במדי צבא.
צעליו היו מאובקות, גופו הרוה כחש עוד יותר, ובפניו מלאי
המרץ היתה נסוכה עייפות מה. סיפר לי, שזה עכשיו בא מן
הדרך, מירושלים, ועליו לחזור עוד מעט לתפקידו. "היו לנו
כמה ימים חמים — העיר — אנו באים מן העמדה בהר-ציון,
והערבים מטרידים בלי הרף את העמדה הזאת, הקרובה להם
ביותר והמסוכנת ביותר".

נפרד ממני בלחיצת יד, ולא שכה, כדרכו, לומר: שלום,
אדוני. ולא חשתי ולא העליתי על דעתי, כי הבחור הגבור הזה
שלא דבר מעולם על מעלליו האישיים, יסיים את חייו התוססים
ומלאי ההתלהבות בתאונת-דרכים.

אם כבר נגזר עליו למות בדמי ימיו, היה ראוי למות אחר.
דחרי משאת נפשו היתה להביא לעם ישראל במתנה את העיר
העתיקה של ירושלים תפארתנו. מה מאד היה שמח לתת את
חייו במילוי משימה זו!

כך כבש ישו

א.

זחל כבד־התנועה התנועע בין שדות־הדגן הזחובים והפיר את האידיליה האביבית במקום. מבין השבילים הכבדות מבהיקים ביוז־החמה קסדות־פלדה ולהבי־חרבות. לזהמים יהודיים מאוב־קים, מיוזעים, כשפרצופיהם זרועים סיבי־שערות, נחים בין פעולה לפעולה. שביל־החולות המוליך לכפר גדוש מכוניות, רכב־ברזל וחיילים, שצעדיהם איטיים ומבטיהם מפוייסים כתמיד לאחר ביצוע משימה קשה.

אנשי אצ"ל הם. רובם ככולם עולי־ימים. רעננים, נלהבים ודברניים. כאילו רוצים להסיח בבת אחת כל מה שנצטבר בלבם בשנות המחתרת. משיצאו לפומבי עם התקפת־מנשייה ראו שאין להם קרניים. כל אחד פגש בין "רק כך" מכרים, אותם אנשים קיצוניים בדעותיהם, שהסמיכו עשייה לדעה והפליגו בדרכם, דרך שעומדת בצל הפולמוס ההריף ביישוב. התקפת־מנשייה היתה לפני ההסכם. לכן היא היתה מלווה קולניות רבה. התקפת יהודייה באה לאחר ההסכם. "הפעולה בוצעה מתוך תיאום מלא עם ההגנה" — קובע המפקד. עתה עברו מלשון הדיקלום של עלוני־קיר ללשון טבעית של אנשי־

מלחמה המחרפים את נפשם על חרות הארץ. ואף על פי כן אופן־דיבורם שונה משל אנשי־ההגנה. הוא יותר צבעוני, "צבאי", מתובל בהגדרות חזקות.

קצין־ההסברה, נער־צבר ער, יורה פסוקים כפגזי מרגמות: — בית־אריזה של יהודייה, השוכן שם, בקצה הפרדס, שימש עמדת־התצפית של האוייב. מראש ריכסי גת־רימון מציצות העמדות שלנו, השטח שאנו שרויים בו עכשיו בשלווה גמורה, היה בטוח־האש של הערבים. הענין נמשך מספר חדשים, בשתיים־עשרה שעות שנינו את המפה. לכדנו את הכפר והשארנו את עמדותינו הקודמות חמישה קילומטרים מאחורי קו־החזית הקדמי...

אנו עומדים בין סוכות־הפחים החלודות של הכפר ערב־אל־הזו. על פנינו עובר טאנק. מעבר לשדה־התבואה שוכנים בחורים ליד מרגמות ותותחים קלים. המפקד מלטף במכטיו את הכלים ומשמישהם ואומר:

— טווח הארטילריה שלנו מגיע כדי ארבעה קילומטרים. עמדות חשובות של האוייב מופקרות לפגזינו. הפאנט שלנו אינו מאכזב. אגב, מרגמה כבדה שלנו "ריככה" את קווי־האוייב אף בסאלמה.

ב.

לקראתנו בא מפקד הפעולה. גינאי דק, זקוף, נשען על מקל, שבגדיו מקומטים ופניו נסוכים עיפות. זה עתה חזר מהעמדה. בהסברה פשוטה וברורה, בלא שמץ של התייחרות.

כשכל תנועה מודגמת בהצבעת המקל על שטח מסויים, הריהו מגולל את מגילת הכיבוש של יהודייה. הקמה מנענעת את שבליה המלאות לרוח היום. פאתי-מערב של הרקיע מצובעות בצבע הארגמן. הפרדסים העשירים פוקעים מרוב פריחה. להקת צפרים מנעימה-זמר עוברת ביעף ממעל לראשיהם. בתוך דממת השלווה משתלב קולו המתון, השקט, של המפקד הצעיר, שיום לפני זה טבל את עצמו בטבילת-אש והוביל עשרות בחורים לקראת לועים פולטים מוות מכלי-הנשק המשוכללים של האוייב. הוא מספר:

— בארבע לפנות בוקר התקדמנו בשלושה טורים לקראת הכפר. תנועתנו היתה תנועת מלקחיים ההולכים ונסגרים, תכסיסנו היה פשוט מאוד, תכסיס-ההסחה, ופעולת-איגוף מפתיעה. משהו דומה למשחק שחמט. באים בערמה על היריב וכובשים את ה„מלכה“... אך מסתבר שיש הבדל בין הלכה למעשה. לא קל הוא לזחול שמונה מאות מטרים על הידים והרגליים כשלגופך מחובר מטען כבד אשר חייב לפעול פעולה מהירה. לא קל להתקדם במהירות עם ה„ברנים“ החייבים לדפוק בלא הפסק. בכן, טור אחד, ששכן חבוי בפרדס של צד מזרח, המטיר אש על העמדה הקדמית של האוייב. בין היהודים לבין הערבים חצה שדה פתוח. התקפת-מצח עולה לנו הרבה קרבנות. ירינו ולא התקדמנו במשך שעות מרובות. כאן, בפרדס, נפל מפקד יחידה שלנו. האש האדירה מצד זה, האגף השמאלי של המערכה, ריכזה את האוייב הנה וחישפה את האגף הימני, מערבה לכפר, שם היו חבויים בחורשת-זיתים סמיכה.

למראה האש מצד שמאל אף חיילי הלגיון הערבי, שבתחילה שכנו ליד חורשת־הזיתים, עברו לצד ההוא. תכנית־ההסחה עלתה יפה. באותה שעה גח הטור הימני מהצד הימני והסתער על האוייב. המשוריינים התקדמו דרך גדר־יתל ומשוכות־צברים. התקדמו וירו. התקדמו עד לבית הראשון. שמונה שעות ארכה הפעולה. האנשים היו רעבים, עייפים, אך אי־אפשר להפסיק. שלושת הטורים פרצו לתוך הכפר ולחמו על כל בית. כאן נתגלתה רשת הביצורים המשוכללת של האוייב, שיד גרמנית תיכנה ובנתה, — עמדות המחבורות אחת לשנייה על־ידי טליפונים, עמדות־הסוואה, חמשת קווי־חזית; חגורה איתנה. שאילו בתוכה היו שוכנים לוחמים אמיצים, אפשר היה להחזיק בכפר ימים ושבועות. אולם מאחורי ביצוריהם עמדו שכירים, עיראקיים ועבר־הירדניים, בעוד שבחורינו הממושמצים הם מתנדבים, שנפשם הבערת לוחמת מלחמת חיים ומות כבשנו קוֹן אחרי קוֹן. בית אחרי בית. טיהרנו את השטחים הממוקשים. בשעה ארבע לפנות ערב הגענו למסגד והנפנו על צריחו דגל לבן, ממרומי ראינו איך הערבים בורחים במכוניות וברגל לעבר ווילהלמה הקרובה...

ג.

מגדל רב וצר הוא המסגד. הראש מסתחרר שעה שעולים במאה ושמונים מדרגותיו המפותלות של הצריח. מהמרומים רואים את הכפר הגדול, שאיכלס עשרת אלפים תושבים, על בתו, שדותיו ופרדסיו. מערבה לכביש לוד משתרעים הכפרים שנכבשו בימים ספורים: סאלמה, חירייה, סאקיה, יהודייה —

הלאה, הלאה, מזרחה רואים את ווילהלמה, לוד, שעומדים בתור־הכיבושים. „רק כך“ מפטיר צעיר אחד ו„פנינו קדימה“ בחוצות הכפר שוכן חיל הכיבוש חמוש מכף־רגלו עד קדקרו. הוחלים מטיילים דרך־הרחבה בסימטאות. סמוך לכביש מפוצצים בתים כדי לחסום את הדרך לפני השריונים של הלגיון. בשדות תועים חמורים בודדים, כלבים וחתולים. מהשובכים עולה המיית יונים. בפינה אחת עומדים חיילים אחדים ומתפללים תפילת־מנחה. במרפאה משקים את החולים סמי־מרפא.

במרכז הכפר עומד בית בן קומתיים. השלט מודיע: „בית־הבריאות הממשלתי“ — למעשה שכנה בבית מפקדת־הכנופיות, שבראשה עמד קצין נאצי. באחד החדרים מגובבים בערימה אחת שלל האוייב: מרגמות, רובים, מכונות־יריה, שפאנדאוס, אקדחים ורימונים והמרינפץ בכמות ניכרת. שפע של תעודות ומיסמכים, אלבום עם תמונותיהם של ראשי־הכנופיות, והרבה תמונות של היטלר והמופתי.

הכפר ריק מתושביו. בקפה פזורים שרפרפים ונרגילות. תמונת־המופתי תלויה על עמוד. הנרגילות עומדות מיותמות. צוננות ותובעות את עלבונן מאותו פרצוף מתחסד, שהוביל את בעליהן לדרך־גלות קשה...

„הצופה“

עם ישי אחרי קרב

בשעה של אחר-הצהרים יצאתי לסיור ביהודיה, יומים לאחר כיבושה בידי חיילי האצ"ל; אותו בוקר ניסו חיילי הלגיון הערבי להתקיף את "צבא הכיבוש" שהתבצר בכפר, אולם הכובשים הגבורים הוכיחו שידם רב להם גם במלחמת מגן, וחמשת השריונועים נסו מאש המרגמות הכבדה שהקבילה את פניהם מעמדות הספר של הכפר.

מלווי, נהג המכונית, שהשתתף בהתקפה, בחור גברתן בעל שרירי פלדה, מספר לי את פרשת הכיבוש. מכוניות חולפות על פנינו הלוך ושוב ושירת חיילי וחיילות האצ"ל בוקעת מתוכן.

המפקד ישי מלמדנו פרק בהליכות איסטרטגיה

אנו ממשיכים את דרכנו, והנה משיגה אותנו מכונית קטנה נהוגה בידי ראש-העיר, מר ספיר, ולידו בתו ומר אברהם שפירא. המעשן את מקטרתו. הם מצטרפים אלינו ואנו ממשיכים, עברנו את עמדות-הספר העבריות ולפנינו מרחבי שדות דגן מזהיבים, פרדסים מוריקים הצופנים בקרבם בתי-אריזה ששמשו עמדות התקפה על ישובי-הספר של אס-המושבות. מימין — חורשות זיתים, רמונים שהנצו פרחי ארגמן, והנה — שדה חרוש תלמים

תחוחים, שנחרש. כנראה, רק לפני ימים ספורים. לפתע הפציעה חפירה לרוחב השדה — קו ביצורים ראשון. מאחורי תלולית מצטנפת גדר-תיל עשויה ביד אמונה. אנו במבוא „עבסיה“ שחזרה לשמה הקודם „יהודיה“, לאחר כיבושה בידי חיילי האצ"ל. במבוא ניצבים כמה זקיפים חמושים, ואחד מאותה לנו לעצור. אנו עוצרים, ומפתח אחד הבתים יוצא המפקד. נהגנו מציג לפניו את האורחים: ראש העיר. מר א. שפירא וסופר „המשקיף“. המפקד מצידע ומעמיד את עצמו לשרותנו: „ישי שמי, והנני לשרותכם“.

נמוך קומה, בלוריתו אדומה וכולו אומר פשטות. גינאי טיפוסי, הנראה כאחד מה„צברים“ של קבוצי הגליל; פניו מחייכות וכולו אומר אדיבות. חייכם, שבמבט ראשון לא הייתם משערים כי איסטרטג ואיש-צבא ממדרגה ראשונה לפניכם. את הכשרתו הצבאית קיבל במלחמת המחתרת העברית, בה השתתף כמעט מראשית קיומה.

אנו נכנסים למבואות הכפר. ישי פונה למר שפירא: „נרגילה נאה יש אתי בשביל כבודו“. זקן-השומרים מתרגש ולוחץ בחמימות את ידי המפקד הנלבב.

פרשת הקרב

המפקד מגולל לפנינו את פרשת הקרב מראשיתו, את דרכי האיסטרטגיה הערבית בהקמת הביצורים הנפלאים שנעשו בידי מומחים צבאיים גרמניים: חפירות מבוצרות ומוצנעות ע"י הסוואה טבעית, ביצורים וביצורי הסוואה שנועדו לשמש

מלכות לחיל החלוץ; עמדות למכונות יריה ומרגמות ומחסומים
נגד שריונועים. והנה הוא מספר לנו את פרטי ההתקפה, על
גבורת חייליו, מידת ההקרבה, וטכסיסי הקרב של פעולות
הכיתור ואיגוף עמדות האויב, שלא עמדו לו ביצוריו המצוינים
נגד כוח המחץ העברי שהנחיל תבוסה ניצחת לאויב בכוח
תבונתו האיטרטגית ורוח הקרב הפועמת בלבות החיילים
העבריים ותעוזתם שאינה יודעת גבול. התמונה גולה ממש
כאילו הקרב מתרחש לנגד עינינו, ואנו רואים בעין כיצד
„ישי האדמוני“ מנצח על חייליו התוקפים, המשתרעים מעמדה
לעמדה וקופצים ללב הכפר, השאלות שהוצגו למפקד ע"י
מר ספיר, שגילה ענין רב בהסתערות, הוכיחו לנו שאף הוא
אינו „קטלא קניא“ בהלכות טכסיסי קרב ודרכי מלחמה.

כאן נפל אורי הי"ד

„כאן נפל אורי (מקלב) וכאן נפצע חייל אחר. אכן, יש
להודות שהמערכה היתה עזה, הצלחנו לבצע את „המשימה“
על אף בצורי האויב החזקים, כי תכסיסינו ותבונתנו ואומץ
לבם של חיילי האצ"ל עלו על אלה של האויב, ממשיך ישי
וחיוכו אינו יורד מעל פניו. הוא גאה על חייליו כובשי „יהודיה“
בסערה, שהניסו את כנופיות הפורעים לכל עבר.

„שני שלישים מגבורת הערבים הם בבריה“

„שני שלישים מגבורת הערבים — הם בבריה“, מעיר
כאן ר' אברהם שפירא, שהלכות בני-ערב נהירות לו עוד
מקדמת-דנא.

„והשליש האחרון — ידיעתם מתי לברוח“, משלים המפקד
ישי בצחוק. כולם מחייכים למשמע ההבנה-ההדדית בין הלוחם
הזקן, גבור אס-המושבות, והלוחם הצעיר, שגאל את „יהודיה“,
שבאדמתה ננעץ הקנה הראשון לפני שבעים שנה ע"י מיסדי
פ"ת ב„יהוד“ הנמצאת בתחום הכפר הערבי.

„קן קבור מפקד ארבי...“

אנו ממשיכים ונתקלים בתל עפר. על קרש עץ נכתב בעפרון:
„קן קבור מפקד ארבי“. ישי מסביר שהיום שהיום קברו את
אחד מקציני הלגיון הערבי שגופתו נמצאה ליד הכביש:
„הרבה מהבחורים הם עולים שאך זה נמלטו מגיא-התופת וטרם
למדו עברית“ — מצטדק ישי.

אני מעיר לו בצחוק: „חייליך יודעים, כנראה, יותר את
מלאכת ה„סטן“ מאשר את מלאכת הכתב“.

הצבא הכובש

אנו בלב יהודיה. הכפר „נקי מערבים“, פרט לחתולים
וכלבים, המשוטטים בסימטאות הפתלתלות, על יד אחד הבתים
העזובים קשורה עגלה המקדמת את פנינו בגעיה. פתאים בוקעת
שירה אדירה, ועשרות חיילים וחיילות מקדמים את פנינו
בתרועות. הזקפים מצדיעים בסילוד צבאי. ר' אברהם שפירא
זוקף את אגודלו, מעשה צר'ציל להבדיל, לחיצות-ידיים וקריאות
הפתעה מכל עבר: „מה? גם אתה פה? ואתה?“ הבחורים
מסמיקים אגב התמתחות. וכולם אומרים גאוה: „כן, אנחנו פה,
ונהיה בכל מקום אחר שנקרא לשם, עד שחרורה המלא של

ארצנו" רב מספרם של פליטים ועולים חדשים שהצטרפו לשורות האצ"ל מיד לאחר שדרכה רגלם על אדמת המולדת. מספרי מחנות ההסגר החקוקים בזרועם מעידים על טיבם. עברית מדברים בקושי, אולם כבר הספיקו ל"התאקלם" ונצבים שכם ליד שכם עם הצברים בני כל העדות.

בין השלל תעודות חבר של ה"הסתדרות"...

המפקד ישי זומין אותנו להכנס למפקדת המטה שלו. אגב, חבר עתונאי, שסייר במקום לפנינו גילה תוך אי זהירות שהמפקדה נקבעה "במחלקת הבריאות" בכפר. הערה בלתי "בריאח" בהחלט, והמפקדה הועתקה למקום אחר.

התורן היושב ליד טלפון שדה מצדיע. מסביב נקיון וסדר למופת. על הקירות מפות צבאיות מהשלל שנפל בידי הכובשים. ליד הקירות נערמים צבורי נשק ותחמושת מכל המינים. על שולחן פזורים אלבומים, פספורטים של קצינים ערביים ונאצים גרמניים. תעודות זהות וכרטיס חבר של "הסתדרות העובדים"... ודגלים ערביים ונאציים לרוב. רב מספרם של ספרים ותעודות בשפת היטלר ולהבדיל גם השפה העברית אינה נעדרת.

אנו נכנסים לחדר שני. "כאן חדר העזרה הראשונה" — מסביר ישי. ריח חריף של חמרי חיטוי נודף באויר. על הרצפה פרושים שני משכבים צהורים ששימכות צבאיות פרושות עליהם. ארונות מלאים חמרי רפואה ומכשירים. "גם זה משלל הקרב" מחייך המפקד.

באגף השמאלי נקבע המטבח. בנות צעירות מקדמות את

פנינו בברכה וחיוך עליו על פניהן השזופות. הן מכינות ארוחת ערב. הכל נקי ומבריק. אין כאן שפע ונוחיות רבה. בכל, רושם של מחנה צבא פרטיזני. המשמעת קפדנית, אולם היחסים לבביים. מורגש שכל האנשים משרתים מתוך התנדבות והכרה פנימית. מצב הרוח מרומם. אין כל התרגשות. הצבא בוטח בזקיפים ובמשמרות השוקדים בעמדות התצפית הפזורות במקומות שונים. ראש העיר מתעניין בכל ושואל את החיילים מהי הרגשתם. התשובה הכללית: "אנו מרגישים את עצמנו כמו בבית!" —

מפקד הכנופיות הגרמני בורח ומשאיר את ה"מאוזר" שלו

ישי מפנה אותנו לחדר צדדי. אנו נכנסים לתוך חדר מרוהט רהיטים מודרניים. "כאן היה גר מפקד גרמני עם אשתו" — מסביר המפקד. "אתם יכולים לתאר לכם את גודל ההפתעה שגרמנו לכנופיות ומפקדיהן מהעובדה, שהקצין הנאצי נמלט ושכח אפילו לקחת אתו את אקדח ה"מאוזר" שלו. כשקצין גרמני בורח בצורה כזו, אות הוא שהאדמה בווערת מתחת לרגלים".

פתאום בוקע צלצול הטלפון. המפקד מרים את השפופרת ומעביר מספר פקודות לאקוניות. הוא פונה אלינו מבקש את סליחתנו: "אני נאלץ לעזוב אתכם, ואעמיד לרשותכם את הטנקיסט שלנו. ניגש בחור חסון ומציג את עצמו. אנו נפרדים מהמפקד ומודים לו על הסברתו ואדיבותו הרבה.

עלינו על המשורייך ויצאנו לסייר בכפר. הזחל משוטט בסמיטאות ובכל קרן זוית מתגלות עמדות מבוצרות, מוסות וגלויות. אנו נוסעים לעבר בית-הספר. הדרך עוברת בין שני טורים של עצי ברוש.

בית-הספר בנוי אבן ועושה רושם נאה. החצר רחבת-ידיים וחציץ פזור סביב. גן נפלא משתרע על כמה דונמים בחזית. הפרחים מפיצים ריח ניחוח. הבחורה המלווה אותנו קוטפת ורדים אדומים ולבנים ומכבדת את ראש העיר ומר שפירא. אנו חוזרים למשורייך. פתאום מבחין הטנקיסט בפגזים הפזורים ליד בנין צדדי. החבורה ניגשת בזהירות, והוא נוטל בצחוק את אחד הצעצועים ואומר: „אל-חשש, הם לא נושכים“.

יונת-השלום כמתנת-פרידה

חזרנו לבסיס. ישי מקדם שנית את פנינו, ומסביב נקהלת החבריה, חיילים וחיילות לברכת פרידה. אחת הבחורות מגישה לראש העיר יונה לבנה: „ישא כב' את יונת-השלום מיהודיה' הכבושה“. ראש העיר מודה.

עם דמדומי ערבית עלינו על המכונית כששירת חיילי האצ"ל מלווה אותנו למרחוק.

11.5.1948

יוסף בין

לא יימחה

„מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל“ — את הפסוק הזה דרשו חז"ל על תלמיד חכם-צעיר שנפטר לפני הגיעו לשנתו השלושים. אותו ת"ח — אמרו חכמינו — הספיק לעשות מעשים טובים משך שעות-חלדו הקצרות יותר משעושה אדם רגיל כל ימי חייו.

אימרה זו נכונה לגבי ישי ז"ל, מפקד אצ"ל שנספה ערב יום כיפור תש"ט, בתאונת-דרכים רגילה. הצעיר הגבור הזה הספיק לבצע משך שנותיו המועטות מעשי-גבורה שהיו דיים למלא בגודש חיים ארוכים של תריטר אנשים. אמיץ וברוך תבונה — הגיע אותו צעיר במהרה לדרגת-פיקוד גבוהה למדי. עמד בראש פעולות-קרב בכיבוש יהודיה; עמד בראש פלוגת אצ"ל שפרצה לעיר העתיקה ערב ההפוגה השניה. פקד על חלק מכחות אצ"ל בכיבוש יפו. פעמים רבות שרה עם המוות וגם יכול לו. ולבסוף — הוא, שעשרות פעמים התחלק בין כדורים כהתהלך טייל חוגג — נספה בתאונת המכונית חסרת-שחר.

המפקד ישי לא זו בלבד שהיה מחונן בכשרון-פיקוד בלתי רגיל, כושר-התמצאות, רגש אחריות כביר, אומץ לב ללא חת —

אלא שגם היה מחונן בכשרון ספרותי נעלה. קטעי יומנו המובאים בזה מוכיחים, שהיה מחונן בכשרון הסתכלות רב, בחוש הומור בלתי מצוי, וידע בשורות ספורות למסור בנאמנות מאין כמוה את האוירה ששררה במחנה העצורים בלטרון. סייפא וספרא; אחד מטובי בני הגזע ה'בוטינסקאי, ה'גאון ונדיב ואכזר'.

והלב בוכה על הצעיר היקר שהלך ולא השאיר תמורתו. אולי ימצא אביו השכול, ידידיו וחבריו הקרובים נחמה פורתא באותה העובדה שהזכרנו לעיל — אותם המעשים הכבירים שביצע הצעיר המופלא בימיו הספורים — והרי פעלו זה יחד עם פועל חבריו — רישומו לא יימחה עוד מתולדות האומה.

תוכן הענינים

עמוד

7	הייו
	דבריו
19	החדר
21	אליהו בשוק
23	ליל שבת
24	שנת תרצ"ח
27	תפילה על הגג
29	יומן לטרון
	עליו
55	מ. בגין
58	א. רמבה
64	"שין"
70	י. סבוראי
77	יוסף בין